

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДВОКАТУРИ**

ХАРКІВ- 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

для самостійної роботи та практичних занять

з **НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Актуальні проблеми адвокатури

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

ХАРКІВ

2021

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми адвокатури» (галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень другий (магістерський) / Уклад.: Т. Б. Вільчик.

Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою університету (протокол № від р.).

1. ВСТУП

Метою навчальної дисципліни «Актуальні проблеми адвокатури» є формування системи наукових знань щодо сучасних організаційних та функціональних проблем організації та діяльності інституту адвокатури України, вивчення історико-правових передумов становлення та етапів розвитку адвокатури, її сучасного стану, правової природи, функціональних напрямів, принципів організації та діяльності, проблем законодавчого забезпечення, взаємодії з органами державної, у тому числі – судової влади; проведення порівняльно-правового дослідження національного законодавства, що регулює організацію та діяльність інституту адвокатури із європейським, вивчення національних та зарубіжних наукових доктрин, які детермінують організацію та діяльність адвокатури, а також розвиток навичок аналітичної діяльності студентів, вироблення вмінь самостійного аналізу та тлумачення законодавства, формування інших компетентностей, необхідних для здійснення професійної адвокатської діяльності.

Завданнями навчальної дисципліни є надання здобувачам вищої освіти систематизованих знань щодо:

- 1) національних та зарубіжних наукових доктрин організації та діяльності інституту адвокатури;
- 2) вивчення актуальних проблем та напрямів сучасних наукових досліджень у галузі адвокатури та адвокатської діяльності;
- 3) сформування навичок самостійного вирішення проблем, що виникають в ході здійснення адвокатської діяльності;
- 4) оволодіння методами оцінювання та аналізу інформації;
- 5) розв'язання складних задач та вирішення проблем інноваційного характеру у сфері правового забезпечення та функціонування інституту адвокатури;
- 6) проведення науково-дослідницької роботи, у тому числі – порівняльно-правових досліджень.

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми адвокатури» належить до

навчальних дисциплін спеціальної фахової підготовки. При її вивченні використовуються знання, отримані з таких дисциплін, як: «Теорія та філософія права», «Конституційне право», «Судове право», «Організація діяльності адвокатури», «Основи адвокатури», «Безоплатна правова допомога» та ін. Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні таких дисциплін : «Практикум адвокатури», «Методика і тактика адвокатської діяльності», «Міжнародні стандарти адвокатури», «Міжнародне правосуддя» та ін.

Основними предметними компетентностями, що формуються у результаті вивчення курсу, є наступні:

Знання об'єкту, предмету та методології науки про адвокатуру (теорії адвокатури, адвокатології).

Знання понятійно-категоріального апарату та структури теорії адвокатури (адвокатології).

Знання основних історичних етапів виникнення та розвитку науки про адвокатуру (теорії адвокатури, адвокатології), її видатних представників та їх наукових праць.

Знання основних історичних етапів виникнення та розвитку інституту адвокатури в Україні та в світі.

Вміння визначати правову природу інституту адвокатури та його місце у юридичному механізмі захисту прав людини.

Знання сутності принципів організації та діяльності адвокатури та їх співвідношення з іншими правовими категоріями.

Знання сутності міжнародних та національних стандартів організації та діяльності адвокатури.

Знання іноваційних наукових доктрин щодо концептуальних засад взаємодії адвокатури і держави.

Вміння визначити роль та місце адвокатури у системі судової влади в національній та зарубіжних правових системах.

Знання сутності правового статусу адвоката та порядку його набуття в національній та зарубіжних правових системах.

Знання іноваційних наукових доктрин щодо сутності та значення адвокатської таємниці, правових механізмів її забезпечення.

Знання іноваційних наукових доктрин щодо організації системи органів адвокатського самоврядування в сучасних правових системах.

Формування предметних компетентностей навчальної дисципліни має сприяти досягненню результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою другого (магістерського) рівня.

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою Національного юридичного університету імені Ярослава
Мудрого. Протокол № від .....

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДВОКАТУРИ

*Модуль 1. Актуальні теоретико-правові проблеми
організації та діяльності інституту адвокатури*

Тема 1. Адвокатура як об'єкт системного дослідження.

Загальнотеоретичні проблеми науки про адвокатуру (теорії адвокатури, адвокатології). Етапи розвитку науки про адвокатуру. Відомі науковці та їх праці. Взаємодія науки про адвокатуру та адвокатської практики. Методологія наукових досліджень у галузі актуальних проблем функціонування інституту адвокатури. Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Об'єкт та предмет наукового дослідження. Перспективи подальших наукових досліджень у галузі актуальних проблем організації та діяльності адвокатури.

Тема 2. Адвокатура як інститут надання професійної правничої допомоги.

Адвокатура як інститут надання професійної правничої допомоги, її сутність, місце та значення у юридичному механізмі захисту прав людини. Основні історичні етапи виникнення та розвитку інституту адвокатури в Україні та в світі. Конституційні засади організації та діяльності інституту адвокатури. Правова природа адвокатури: дискусійні питання. Функції інституту адвокатури: напрями розвитку, порівняльна характеристика з функціями адвокатури європейських країн. Принципи організації та діяльності інституту адвокатури. Актуальні проблеми законодавчого врегулювання адвокатської професії.

Тема 3. Концептуальні засади взаємодії адвокатури і держави.

Адвокатура як форма реалізації державних гарантій права на професійну правничу допомогу. Аксеологічна цінність адвокатури для побудови правової держави та громадянського суспільства. Абсолютна або відносна незалежність адвокатури від держави. Міжнародні стандарти та принципи взаємодії адвокатури і держави. Адвокатура та громадянське суспільство. Адміністрування органами адвокатури в Україні та країнах Європейського Союзу. Напрями вдосконалення взаємодії адвокатури і держави.

Тема 4. Концептуальні засади взаємодії адвокатури і судової влади.

Місце адвокатури в системі судової влади в Україні та країнах Європейського Союзу. Міжнародні та національні стандарти взаємодії суддів та адвокатів. Правова природа обов'язків адвоката перед судом і перед клієнтом: національна та зарубіжні наукові доктрини. Відповідальність адвоката за проявлення неповаги до суду. Зловживання адвокатом процесуальними правами: сутність, відповідальність. Напрями подальшого вдосконалення взаємодії суддів та адвокатів.

Тема 5. Міжнародні стандарти та національні принципи організації та діяльності інституту адвокатури.

Класифікація, значення та загальна характеристика міжнародних стандартів організації та діяльності інституту адвокатури. Сутність основних принципів адвокатської діяльності, закріплених у міжнародних документах. Основні засади транскордонної діяльності адвокатів. Міжнародні принципи (стандарти) організації та діяльності інституту адвокатури у рішеннях ЄСПЛ. Рішення міжнародних судів з питань організації та діяльності адвокатури. Основні положення Римського статуту Міжнародного кримінального суду щодо реалізації права на захист. Європейський комітет з попередження тортур і Підкомітет ООН з попередження тортур щодо важливості правової допомоги. Напрями гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу у галузі визнання міжнародних стандартів організації та діяльності інституту адвокатури.

Модуль 2. Актуальні функціональні проблеми організації та діяльності інституту адвокатури.

Тема 6. Адвокат як суб'єкт надання професійної правничої допомоги.

Зміст правового статусу адвоката: актуальні наукові підходи. Порядок набуття статусу адвоката в Україні та країнах ЄС. Незалежність адвоката та види діяльності, несумісні з його статусом. Особливості правового статусу адвоката – іноземця. Актуальні питання визначення підстав для здійснення адвокатської діяльності. Оподаткування адвокатської діяльності. Страхування адвокатської діяльності в країнах ЄС та можливості запровадження в Україні. Ліцензування адвокатської діяльності у законодавстві країн ЄС та перспективи для України.

Тема 7. Професійні права та обов'язки адвокатів, гарантії адвокатської діяльності.

Професійні права та обов'язки адвоката: класифікація, загальна характеристика, проблеми правового забезпечення. Порівняльно-правова характеристика прав та обов'язків адвоката України з правами та обов'язками адвоката у країнах ЄС. Поняття та система гарантій адвокатської діяльності. Міжнародно-правові стандарти гарантій адвокатської діяльності. Функції

гарантії адвокатської діяльності. Адвокатська таємниця як гарантія адвокатської діяльності: національна та зарубіжна наукові доктрини.

Інститут «адвокатського розслідування» в зарубіжних країнах та шляхи запровадження в Україні.

Дискусійні питання встановлення абсолютного права адвоката на здійснення функцій захисту та представництва у суді. Вирішення питання «адвокатської монополії» у європейських країнах.

Тема 8. Актуальні проблеми деонтологічних стандартів адвокатської діяльності.

Основні принципи етичної поведінки адвоката. Етика взаємовідносин адвоката і суду, адвоката та інших учасників процесу, адвоката та посадових осіб органів державної влади, адвоката та органів адвокатського самоврядування. Етичні аспекти взаємин між адвокатами. Принципи поведінки адвокатів у соціальних мережах. Відповідальність адвоката за порушення деонтологічних стандартів адвокатської діяльності. Інформаційна безпека адвоката. Основні принципи етичної поведінки адвоката в Україні та країнах ЄС.

Тема 9. Актуальні проблеми юридичної відповідальності адвоката

Інститут юридичної відповідальності адвоката: теоретичні та практичні проблеми. Міжнародні стандарти юридичної відповідальності адвоката. Дисциплінарна відповідальність адвоката. Відповідальність адвоката за порушення деонтологічних засад адвокатської діяльності. Цивільно-правова відповідальність адвоката. Адміністративна відповідальність адвоката. Кримінальна відповідальність адвоката. Запровадження страхування адвокатської діяльності в Україні.

Тема 10. Актуальні проблеми організації та діяльності інституту адвокатури у країнах Європейського Союзу

Сучасні системи організації адвокатської діяльності у країнах ЄС. Правове забезпечення організації та діяльності адвокатури у країнах ЄС. Порядок та умови набуття статусу адвоката у країнах ЄС. Професійні права та обов'язки адвоката. Гарантії адвокатської діяльності. Врегулювання адвокатської діяльності у країнах ЄС. Адвокат у системі безоплатної правової допомоги у країнах ЄС.

3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

ТЕМА 1. Адвокатура як об'єкт системного дослідження

Питання для обговорення:

1. Етапи розвитку науки про адвокатуру (теорії адвокатури). Об'єкт та предмет науки про адвокатуру.
2. Адвокатура як об'єкт системного дослідження.
3. Методологія наукових досліджень у галузі теорії адвокатури.
4. Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження.
5. Етапи розвитку теорії адвокатури.
6. Відомі науковці та їх праці.
7. Взаємодія теорії адвокатури та адвокатської практики.
8. Перспективи подальших наукових досліджень у галузі теорії адвокатури.

Завдання для самостійної роботи:

1. Провести письмовий аналіз теорії адвокатури та праць науковців за обраним періодом її розвитку:
  - 1) дореволюційний період розвитку та його представники (Є.В. Васьковський, М.М. Вінавер, Л.Є. Владиміров, О.Н. Стоянов, А.Л. Пестржецкий, І.Я. Фойницький, А. Ф. Коні, та ін.) та їх основні наукові праці;
  - 2) представники радянського періоду (М. М. Полянський, М. С. Строгович, В. М. Савицький, А. Л. Ривлін, Ю. М. Грошевий, С. А. Альперт, В. С. Зеленецький та ін.) та їх основні наукові праці;
  - 3) розвиток теорії адвокатури у незалежній Україні. Основні наукові школи та їх представники: А.М. Бірюкова, Т. В. Варфоломеєва, С.В. Гончаренко, Я.П. Зейкан, М. Погорецький, О.Д. Святоцький, С.Ф. Сафулько, О.Г. Яновська, Н.В. Хмелевська, (Київська наукова школа); М. Р. Аракелян, Ю.Є. Полянський, Н.М. Бакаянова (Одеська наукова школа); Т.Б. Вільчик, А.В. Іванцова, В.М. Ісакова, Л.В. Тацій, П.В. Хотенець (Харківська наукова школа); В.Т. Нор, І.Ю. Гловацький, В.О.Святоцька (Львівська наукова школа), В.В. Заборовський (Ужгородський університет) та ін.
2. Підготувати доклад про життя та діяльність відомих адвокатів дореволюційного періоду розвитку адвокатури.
3. Визначити та обґрунтувати перспективи подальших наукових досліджень у галузі науки про адвокатуру - теорії адвокатури.

Рекомендовані нормативні акти та література

Конституція України. // ВВР України, 1996, № 30, ст. 141.

Основні положення про роль адвокатів, прийняті Конгресом ООН про попередження злочинів у серпні 1990 р.

Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського

Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні в Страсбурзі у жовтні 1988 р.

Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015 // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> (дата звернення: 01.11.2015). – Заголовок з екрана.

Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки, затв. Указом Президента України №231/2021. <https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137>

Закон України № 435-р «Про затвердження Концепції Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013-2017 роки».

Бакаянова Н.М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України / Н.М.Бакаянова Дис. докт. юрид.наук. – Одеса.- 2017. – с. 145.

Бірюкова А. М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: автореферат на здобуття наукового 28 ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.10. Київ: Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, 2019. 40 с. С. 12.

Васьковський Е.В. Организация адвокатуры. В 2-х частях.: СПб., 1893.Ч.1 : Очерк всеобщей истории адвокатуры. Ч. 2.: Исследование принципов организации адвокатуры.

Васьковський Е.В. История адвокатуры // Адвокат в уголовном процессе. Под ред. и с пред. П.А. Лупинской. - Москва: Новый юрист, 1997.

Винавер М.М. Очерки об адвокатуре. СПб., 1902.

Гаррис Р. Школа адвокатуры. СПб., 1911.

Гессен И.В. Адвокатура, общество и государство. 1864—1914. М., 1914.

Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б. Вільчик. – Х.: Право, 2015. – 400 с.

Вільчик Т.Б. Адвокато́логія як наука та навчальна дисципліна/ Т. Б. Вільчик // Актуальні проблеми судового права : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., присвяч. пам'яті проф. І. Є. Марочкіна (Харків, 20 квітня 2017). – Харків, 2017.

Вільчик Т.Б. Організація роботи адвокатури в Україні: Навч. посіб. – Х.: Видавництво «ФІНН», 2006. – 304 с.

Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні : монографія / Т.Б. Вільчик. – Харків: Право,– 2015. – 400 с.

Вільчик Т. Б. Функції інституційної адвокатури // Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 2. С. 24–29.

Вільчик Т.Б. Інститут адвокатури у національній правовій доктрині (Вступне слово) // Право України. – № 12. - 2019 р. – с.11-15.

Вільчик Т.Б. Конституційно-правовий статус адвокатури України [Електронний ресурс] / Т. Б. Вільчик // Теорія і практика правознавства. – Вип. 2 (8). – 2015. – С. 1–13.

Вільчик Т.Б. Співвідношення понять «правова допомога» та «правові

(юридичні) послуги» в юридичній науці та законодавстві України/ Т.Б. Вільчик // Фаховий науковий журнал «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Серія «Юриспруденція» – № 6/2. – Том 1. – Одеса. – 2013.

Вільчик Т.Б. Інститут адвокатури України: нові підходи та тенденції розвитку / Т. Б. Вільчик // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. – Одеса, 2015. – № 16. – Т.1. – С. 25–29. – Режим доступу: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc16/part_1/8.pdf

Вільчик Т.Б. Термінологічні питання інституту правової допомоги в Україні / Т.Б. Вільчик // Науковий вісник Ужгородського Національного університету. - випуск № 22. - частина П-2012. - С. 140-146.

Заборовський В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні / В. Заборовский. Дис. докт юрид наук.12.00.12. – Київ – 2017. – 577 С. - с. 124.

Іваницький С.О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: Монографія. Київ: Інтерсервіс, 2017. 800 с.

Іванцова А.В. Організаційні форми діяльності адвокатури: Монографія. – Х.: Видавництво «ФІНН», 2011. – 248 с.

Переверза І. М. Загальнотеоретичні підходи до моделювання адвокатської діяльності: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2016. 240 с.

Семенюк І.Я. Моральні засади діяльності адвокатури: теоретико-правовий аспект. Дис. канд.юрид. наук. 12.00.01. Львів. 2015. 240 С.

Власихин В.А. Адвокатская деятельность в США. / В.А. Власихин // Адвокат. – 1997. – № 10. – С. 17-21.

Загальнотеоретичні проблеми адвокатології : навчально-методичний посібник / О. В. Синеокий. - Запоріжжя : ЗНУ, 2007. - 108 с.

Камю А.Г. Профессия адвоката во Франции / А.Г. Камю // Юридическая практика. – 1998. – № 23. – С. 52-56.

Кучерена А.Г. Адвокатура / А.Г. Кучерена // Москва: Юристъ, - 2010. – 317 с.

Лохвицкий А.В. Французская адвокатура // Профессия адвоката: сб. работ о франц. адвокатуре. – М.: Статут, 2006. – 238 с.

Погорецький М. А. Адвокатура України: підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. ф-т. - Київ : Юрінком Інтер, 2014. - 365 с.

Святоцький О.Д., Михеєнко М.М. Адвокатура України: Навч. Посібник для студ. юрид. вищ. навч. заклад. і ф-тів. - Київ, 1997. - С. 69-71.

Тацій Л. В. Юридична природа адвокатури в системі захисту прав і свобод людини і громадянина : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Л. В. Тацій ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2008. – 20 с.

Гловацький І.Ю. Промови українських адвокатів Галичини у політичних судових процесах першої половини ХХ ст. / І.Ю. Гловацький. – Львів, 2004. – С. 44.

Тема № 2. Адвокатура як інститут надання професійної правничої допомоги.

Питання для обговорення:

1. Основні історичні етапи виникнення та розвитку інституту адвокатури в Україні та в світі.
2. Правова природа адвокатури та її місце у юридичному механізмі захисту прав людини.
3. Конституційні засади організації та діяльності інституту адвокатури.
4. Функції інституту адвокатури.
5. Принципи організації та діяльності інституту адвокатури.
6. Організаційні і правові проблеми організації та діяльності адвокатури на сучасному етапі.
7. Дискусійні питання встановлення абсолютного права адвоката на здійснення функцій захисту та представництва у суді.
8. Вирішення питання «адвокатської монополії» у європейських країнах.

Завдання для самостійної роботи

1. *Здійсніть аналіз міжнародних документів щодо:*
  - 1) Визначення ролі та місця адвокатури у суспільстві.
  - 2) Незалежності адвокатури та встановлення можливих меж втручання з боку держави в її діяльність.
  - 3) «Монополія адвокатської діяльності» в Україні та країнах ЄС: порівняльно -правовий аналіз».
2. *Здійсніть аналіз судових рішень:*
  - 1). ЄСПЛ щодо ролі та місця адвокатури у суспільстві.
  - 2). Верховного суду щодо надання правничої допомоги адвокатами.
3. *Зробіть наукову доповідь на тему:*
  - 1). «Конституційне регулювання адвокатської діяльності в Україні та країнах ЄС».
  - 2). «Функції інституту адвокатури України, порівняльна характеристика з функціями адвокатури європейських країн».
  - 3) «Правова природа інституту адвокатури. Адвокатура інститут громадянського суспільства?».
4. *Проаналізуйте рішення Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 30.05.2018 р. у справі N 466/1367/16-а (Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/VS181282?an=1>) у частині щодо правової природи адвокатури та особливого характеру адвокатської професії.*
5. *Підготуйтеся до наукового диспуту на тему:*
«Монополія адвокатської діяльності» : аргументи «за» та «проти».

Рекомендована література:

Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996, № 30, ст. 141.

Основні положення про роль адвокатів, прийняті Конгресом ООН про попередження злочинів у серпні 1990 р.

Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні в Страсбурзі у жовтні 1988 р.

Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015 // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> (дата звернення: 01.11.2015). – Заголовок з екрана.

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення можливостей самопредставництва в суді органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб незалежно від порядку їх створення : Закон України від 18.12.2019 № 390-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/390-20>.

Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) № 1013 від 29.08.2019 р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66242

Висновок Конституційного Суду України зі справи № 2-248/2019(5580/19) від 31.10.2019 р. URL: <http://www.ccu.gov.ua/dokument/4-v2019>

Окрема думка судді Конституційного Суду України Городовенка В.В. стосовно Висновку Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) (реєстр. № 1013) вимогам статей 157 і 158 Конституції України. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/4_v_2019_1.pdf

Висновок Конституційного Суду України зі справи № 1-15/2016 від 20.01.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001v710-16>

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Солдатова Геннадія Івановича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України, статті 44 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 268, 271 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про право вільного вибору захисника) від 16.11.2000 р. № 13-рп/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v013p710-00>

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу) від 30.09.2020 р. № 23-рп/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v023p710-09>

Окрема думка судді Конституційного Суду України Сліденка І.Д. стосовно Висновку Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо правосуддя вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 27.01.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/nd01d710-16>

Офіційна позиція Національної асоціації адвокатів України щодо

відповідності законопроекту про внесення змін до конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) вимогам статей 157 і 158 Конституції України. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/news/advocatura/НААУ_Висновок.pdf

Висновок Комітету з питань європейської інтеграції 02.09.2019 року URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66242

Бірюкова А. М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: автореферат на здобуття наукового 28 ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.10. Київ: Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, 2019. 40 с. С. 12.

Вільчик Т.Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України / Т. Б. Вільчик. Дис. докт. юрид. наук. 12.00.10. Х. : Б. в., 2016. 491 с.

Вільчик Т.Б. Адвокатура у системі судочинства / Т.Б. Вільчик // Судова влада : монографія / І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, І. В. Назаров та ін. – Харків: Право, 2015. – С. 707–744.

Вільчик Т.Б. Юридична природа адвокатури та проблеми організації її діяльності/ Т.Б. Вільчик // Університетські наукові записки. 2011. – № 4 (40). – С. 327–331. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Unzap_2011_4_51.pdf

Вільчик Т.Б. Адвокатура України в контексті європейської правової реформи. ХІХ Науково-практична конференція «Адвокатура України: минуле, сучасне та майбутнє». Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса. 15 листопада 2019 року. С. 35-41.

Вільчик Т.Б. Конституційно-правовий статус адвокатури України [Електронний ресурс] / Т. Б. Вільчик // Теорія і практика правознавства. – Вип. 2 (8). – 2015. – С. 1–13.

Вільчик Т.Б. Конституционная природа права на правовую помощь: Сравнительный анализ / Т.Б. Вільчик // Международный научно-практический журнал "Закон и Жизнь" ("LegeasiViata"). – Минск. – 2013. – № 10. – С. 55–59.

Вільчик Т.Б. Напрями адаптації законодавства, що регулює надання безоплатної правничої допомоги в Україні, до європейських стандартів // Право України. – № 12. – 2016. – С. 29-36.

Вільчик Т.Б. Реалізація принципу незалежності професійної діяльності адвокатів у взаєминах з державною владою / Т.Б. Вільчик // Вісник Академії адвокатури України : наук. журн. – Київ, 2014. – Т. 11. – Число 2 (30). – С. 63–73.

Заборовський В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні / В. Заборовський. Дис. докт юрид наук.12.00.12. – Київ – 2017. – 577 С. - с. 124.

Іваницький С.О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: Монографія. Київ: Інтерсервіс, 2017. 800 с.

Переверза І. М. Загальнотеоретичні підходи до моделювання адвокатської діяльності: дис канд. юрид. наук. Одеса, 2016. 240 с.

Мацко В. Адвокатська монополія – так чи ні? URL: <https://unba.org.ua/publications/print/4640-advokats-ka-monopoliya--tak-chi-ni.html>

Алиєва А. В., Овсяннікова О. О. Основні переваги та недоліки впровадження адвокатської монополії в Україні. Молодий вчений. 2018. № 10(1). С. 213-216.

Тацій Л. В. Юридична природа адвокатури в системі захисту прав і свобод людини і громадянина : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Л. В. Тацій ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2008. – 20 с.

Шевелюк Л. Вплив конституційно-правової реформи в Україні на адвокатуру. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 8. С. 189-192.

Куликов О. Монополія адвокатури – це погано // НВ Бізнес. 2016. URL: <http://biz.nv.ua/ukr/experts/kulikov/monopolija-advokaturi-tse-pogano-180289.html>.

Берега Н. Монополія адвокатури на здійснення представництва в суді. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2016. № 4 (12). С. 10–17.

Конституции государств Европейского союза / под ред. Л. А. Окунькова [и др.]. – М. : ИНФРА-М : Норма, 1997. – 816 с.

Северин К.М. Основні елементи принципу незалежності адвокатської діяльності на сучасному етапі / К.М. Северин. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2014. Серія Право. Вип. 28. Том 3. С.162-165.

Колесников, І. (2018, Вересень 30). Реформа адвокатури – під президента чи для людей? EconomistUA. Актуально на 01.06.2019. URL: <https://economistua.com/reforma-advokaturi-pid-prezidenta-chi-dlya-lyudej>.

Основи адвокатури та адвокатської діяльності (Навч. посібник для підготовки до комплексного іспиту) / І. Назаров, Т. Вільчик, О. Овчаренко.- Харків. Право – 2019. – 351 С.

Руденко М.В. Організаційні форми адвокатської діяльності у країнах Європи (Німеччина, Швеція, Австрія) /М. Руденко. Форум права. 2016. № 2. [file:///C:/Users/Admin/Downloads/FP_index.htm_2016_2_27%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/FP_index.htm_2016_2_27%20(1).pdf)

Адвокатура України: підручник у 2 кн. / за ред. доктора юр. наук, проф. С.Я. Фурси, к.ю.н. Н.М.Бакаянової. – К. Алерта, 2016.- 854 с.

Адвокатура України: правове регулювання і судова практика: практичний посібник для адвоката / за ред. С.Ф. Сафулька, О.Д. Святоцького; упоряд. Т.Г. Захарченко та ін. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 768 с.

Фіолевський Д. П.Адвокатура: підручник. / Д.П. Фіолевський. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Алерта, 2014. – 624 с.

Погорецький М. А. Адвокатура України : підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська. - Київ : Юрінком Інтер, 2014. – 368 с.

Charter of core principles of the European legal profession and Code of conduct for European lawyers. - Brussels: The Council of Bars and Law Societies of Europe, 2013. – 32 p.

Голови апеляційних та касаційних судів обговорили адвокатську монополію. Судебно- юридическая газета. – 3 марта 2020.

Gromec-Broc С. The legal profession in the European Union – a comparative analysis of four member state / С. Gromec-Broc // Liverpool Law Review. – 2002. – vol. 24. – № 1-2. – P. 109-130.

Винавер М.М. Очерки об адвокатуре. СПб., 1902.

Гаррис Р. Школа адвокатуры. СПб., 1911.

Гессен И.В. Адвокатура, общество и государство. 1864—1914. М., 1914.

Трефилов А.А. Уголовный процесс зарубежных государств. В 3х

Тема 3. Концептуальні засади взаємодії адвокатури і держави

Питання для обговорення:

1. Адвокатура як форма реалізації державних гарантій права на професійну правничу допомогу в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави.
2. Міжнародні стандарти та принципи взаємодії адвокатури і держави.
3. Громадянське суспільство як середовище інституалізації адвокатури.
4. Форми та механізми взаємодії інституту адвокатури і громадянського суспільства.
5. Організаційні аспекти незалежності та самоврядності інституту адвокатури.
6. Контроль за діяльністю адвокатури з боку державних органів: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та країн ЄС.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Зробіть наукову доповідь на тему:*
  1. «Міжнародні стандарти та принципи взаємодії адвокатури і держави».
  2. «Самоврядування органів адвокатури в Україні та країнах ЄС: порівняльно-правова характеристика законодавства».
  3. «Взаємодія адвокатури та органів держави в Україні та країнах ЄС».
2. *Зробіть аналіз:*
  - 1). Звіт НАА України щодо порушення прав адвокатів за останні роки.
  - 2). Діяльності комітету Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності утворений згідно з рішенням Ради адвокатів України від 16 лютого 2013 року.
  - 3). Порушень прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в інших країнах.
2. *Підготуйтеся до диспуту на тему:*
«Абсолютна незалежність адвокатури та адвокатів: аргументи «за» та «проти».

Рекомендована література:

Конституція України. // ВВР України, 1996, № 30, ст. 141.

Основні положення про роль адвокатів, прийняті Конгресом ООН про попередження злочинів у серпні 1990 р.

Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні в Страсбурзі у жовтні 1988 р.

Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 25 жовтня 2000 р. «Про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків».

Аракелян М. Р. Адвокатура України – інститут громадянського суспільства: правова природа / М. Р. Аракелян // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». – 2013. – Т. 11. – С. 78–85.

Бірюкова А. М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: автореферат на здобуття наукового 28 ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.10. Київ: Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, 2019. 40 с. С. 12.

Виннавер М.М. Адвокатура и правовое государство / М.М. Виннавер// СПб.,- Типограф. «Общественная польза».1905.

Вільчик Т.Б. Адвокатура у системі судочинства / Т.Б. Вільчик //Судова влада : монографія / І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, І. В. Назаров та ін.– Харків: Право, 2015. – С. 707–744.

Вільчик Т.Б. Юридична природа адвокатури та проблеми організації її діяльності // Університетські наукові записки. 2011, № 4 (40), стр. 327-331. // Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2011_4_51.pdf

Вільчик Т.Б. Конституційна природа права на правову допомогу: порівняльний аналіз // Міжнародний науково-практичний журнал "Закон и Жизнь" ("Legea si Viata"). - Минск.- 2013.- № 10. – С. 55 – 59.

Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні : монографія / Т.Б. Вільчик. – Харків: Право,– 2015. – 400 с.

Вільчик Т.Б. Адвокатура як форма реалізації державних гарантій права на правову допомогу в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави // Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, 19. – 20. septembra 2014. – Bratislava/ Міжнародна науково-практична конференція «Права та свободи людини і громадянина: механізм їх реалізації та захисту різними галузями права» м. Братислава, Словачка Республіка 19-20 вересня 2014. .- С.160-163.

Вільчик Т.Б. Адвокатура у системі забезпечення конституційного права на правову допомогу // „Актуальні проблеми надання правової допомоги і роль адвокатури”.- Х.: 2008 р .

Вільчик Т.Б. Вдосконалення шляхів взаємодії інституту адвокатури з державними структурами відповідно до євроінтеграційних прагнень України //Міжнародная науково-практич. конф. «Особенности адаптации законодательства Молдовы и Украины к законодательству Европейского Союза».-г. Кишинев, Республіка Молдова, -27-28 марта 2015 г. – С. 128-132.

Вільчик Т.Б. Адвокатура та судова влада : характер взаємовідносин // Часопис академії адвокатури.- Том 7.- № 4 (25).- 2014. –с.- 19 -25.

Вільчик Т.Б. Співвідношення понять «правова допомога» та «правові (юридичні) послуги» в юридичній науці та законодавстві України// Фаховий науковий журнал «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. - Серія «Юриспруденція» - № 6/2. – Том 1. – Одеса. – 2013.

Вільчик Т.Б. Термінологічні питання інституту правової допомоги в Україні // Науковий вісник Ужгородського Національного університету.- випуск № 22.- частина П-2012.- с. 140-146.

Вільчик Т.Б. Адвокатура і держава: взаємодія в забезпеченні прав і законних інтересів громадян // Фаховий науковий журнал Науковий вісник

- Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». Одеса. - 2014. - № 10-1. Том 1. – С. 62-66.
- Вільчик Т.Б. Адвокатура та громадянське суспільство у правовій державі // *Право України*.-2014. – С. 243-250.
- Галоганов А. П. Правовой статус адвокатуры: российская законодательная модель и конституционные принципы обеспечения прав человека : моногр. / А. П. Галоганов. – М. : Юркомпани, 2011. – 520 с.
- Деханов С. А. Адвокатура, гражданское общество, государство / С. А. Деханов // *Адвокат*. – 2004. – № 12. – С. 13–15.
- Козьмініх А. В. Адвокатура як інститут громадянського суспільства в сучасній науці / А. В. Козьмініх // *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. – Одеса, 2009. – Вип. 36. – С. 228–235.
- Мельниченко Р. Г. Адвокатура и гражданское общество / Р. Г. Мельниченко // *Гражданское общество в России и за рубежом*. – 2011. – № 2. – С. 30–31.
- Мирзоев Г. Б. Правоохранительная деятельность государства и вопросы общественного контроля / Г. Б. Мирзоев. – М. : Юрлитинформ, 2007. – 376 с.
- Обловацька Н. О. Адвокатура – інститут громадянського суспільства / Н. О. Обловацька // *Адвокат*. – 2011. – № 10. – С. 37–40.
- Основи адвокатури та адвокатської діяльності (Навч. посібник для підготовки до комплексного іспиту) / І. Назаров, Т. Вільчик, О. Овчаренко.- Харків. *Право* – 2019. – 351 С.
- Погорецький М. А. Адвокатура України: підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. ф-т. - Київ : Юрінком Інтер, 2014. - 365 с.
- Тацій Л. В. Юридична природа адвокатури в системі захисту прав і свобод людини і громадянина : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Л. В. Тацій ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2008. – 20 с.
- Іваницький С. О. Тенденції розбудови професійного самоврядування в системі прокуратури, судової влади та адвокатури / С. О. Іваницький // *Наук. вісн. Міжнар. гуманітар. ун-ту. Серія: Юриспруденція*. – 2014. – № 10-2. – Т. 2. – 120-121.
- Іваницький С.О. Вибори в адвокатурі: історія, сьогодення, шляхи удосконалення / С.О. Іваницький // *Адвокат* – 2014. –№ 7. – С. 20-26.
- Іванцова А.В. Організаційні форми діяльності адвокатури: Монографія / А.В. Іванцова. – Харків: видавництво “ФІНН”, 2011. – 248 с.
- Charter of core principles of the European legal profession and Code of conduct for European lawyers. - Brussels: The Council of Bars and Law Societies of Europe, 2013. – 32 p.
- Gromec-Broc C. The legal profession in the European Union – a comparative analysis of four member state / C. Gromec-Broc // *Liverpool Law Review*. – 2002. – vol. 24. – № 1-2. – P. 109-130.
- Яртых И. С. Адвокатура и власть : моногр. / И. С. Яртых ; под ред. А. Д. Бойкова. – М. : Юрлитинформ, 2003. – 176 с.
- Charter of core principles of the European legal profession and Code of conduct for European lawyers. - Brussels: The Council of Bars and Law Societies of Europe, 2013. – 32 p.

Винавер М.М. Очерки об адвокатуре. СПб., 1902.

Гессен И.В. Адвокатура, общество и государство. 1864—1914. М., 1914.

Тема 4. Концептуальні засади взаємодії адвокатури і судової влади.

Питання для обговорення:

1. Місце адвокатури в системі судової влади (порівняльний аналіз законодавства України та країн ЄС).
2. Міжнародні та національні стандарти взаємодії суддів та адвокатів.
3. Обов'язки адвоката у судовому процесі: дискусійні питання.
4. Відповідальність адвоката за проявлення неповаги до суду.
5. Зловживання адвокатом процесуальними правами: сутність та правові наслідки.

Завдання для самостійної роботи:

1. Зробіть наукову доповідь на тему:

1). «Адвокатура у системі судової влади: міжнародні стандарти та національне законодавство».

2). «Відповідальність адвоката за проявлення неповаги до суду в Україні та країнах ЄС».

3). «Відповідальність адвоката за зловживання а процесуальними правами в Україні та країнах ЄС».

2. Зробіть аналіз практики з питань притягнення адвокатів до відповідальності за:

1). проявлення неповаги до суду;

2). зловживання процесуальними правами.

3). *Зробіть аналіз практики ЄСПЛ щодо права адвоката на свободу висловлювань думок у ході судового розгляду ЄСПЛ (Постановление по делу Никула (Nikula) против Финляндии, § 49; Постановление по делу Стеур (Steur) против Нидерландов, § 37. 11 Постановление Большой Палаты по делу Киприану (Kyprianou) против Кипра, § 175 та інші).*

4. *Проаналізуйте рішення ЄСПЛ щодо ролі адвокатів у відправленні правосуддя (Постановление от 28 октября 2003 года по делу Стеур (Steur) против Нидерландов, жалоба № 39657/98, § 38; Решение от 24 января 2008 года по делу Coutant против Франции, жалоба № 17155/03; Постановление по делу Морис (Morice) против Франции та інші).*

5. *Сформулюйте пропозиції щодо:*

Правового регулювання місця та ролі адвокатури у системі судової влади в Україні.

6. *Вирішіть кейс:*

Кейс № 1.

Проаналізуйте законність рішення Апеляційного суду щодо поведінки адвоката в суді. В чому полягає неповага до суду? ОСОБА_2, будучи захисником

обвинуваченого ОСОБА_3 за ст. 119 ч. 1 КК України у кримінальному провадженні № 316/917/16к, знаходячись у залі судового засідання № 1 Енергодарського міського суду під час судового засідання за вищезазначеним кримінальним провадженням, порушила порядок судового засідання, не реагувала на зауваження головуючого, чим проявила неповагу до суду. Апеляц суд скасував постанову – суд дійшов до суперечних висновків, вважаючи за встановлені обставини, які не викладені в протоколі про адміністративне правопорушення, а саме зазначивши, що ОСОБА_1 порушила порядок судового засідання, не реагувала на зауваження головуючого, чим проявила неповагу до суду. При цьому суд не конкретизував у чому саме виразилося порушення порядку судового засідання з боку ОСОБА_1 та не зазначив як співвідноситься такий прояв неповаги до суду, як нереагування на зауваження головуючого, з диспозицією ст. 185-3 КУпАП, згідно якої неповага до суду може полягати, зокрема в невідкоренні осіб розпорядженню головуючого. Розглядаючи питання про відповідальність за неповагу до суду, суд повинен чітко визначити чотири елементи протиправного діяння: об'єкт зазіхання, об'єктивну і суб'єктивну його сторони, суб'єкт правопорушення. У ч. 1 ст. 185-3 КУпАП чітко виражені два критерії - це суб'єкт правопорушення й об'єктивна сторона цього правопорушення. Суб'єктом правопорушення за даною нормою закону можуть бути лише свідок, потерпілий, позивач, відповідач, інші громадяни. Перелік цих осіб законом встановлений як вичерпний і розширювальному тлумаченню не підлягає. Суд першої інстанції не привів належного аргументування того, чому він визнав захисника суб'єктом даного правопорушення. За таких обставин, постанова суду першої інстанції підлягає скасуванню як незаконна і необґрунтована, а справа про адміністративне правопорушення стосовно ОСОБА_1 підлягає закриттю на підставі п. 1 ч. 1 ст. 247 КУпАП, за відсутністю в її діях складу адміністративного правопорушення. На підставі викладеного, керуючись ст. 294 КУпАП суддя П О С Т А Н О В И В: Поновити ОСОБА_1 строк на апеляційне оскарження постанови судді Енергодарського міського суду Запорізької області від 26 серпня 2016 року. Апеляційну скаргу задовольнити, постанову судді Енергодарського районного суду Запорізької області від 26 серпня 2016 року стосовно ОСОБА_1 скасувати.

Рекомендована література:

Конституція України. // ВВР України, 1996, № 30, ст. 141.

Основні положення про роль адвокатів, прийняті Конгресом ООН про попередження злочинів у серпні 1990 р.

Принципи та керівні настанови щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 20 грудня 2012 р.

Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 25 жовтня 2000 р. «Про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків».

Принципи та керівні настанови щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 20 грудня 2012 р.

Конституційний Суд України: Право на правову допомогу. – Режим

доступу: <http://ccu.gov.ua/storinka-knygy/4310-pravo-na-pravovu-dopomogu>

Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні : монографія / Т.Б. Вільчик. – Харків: Право, 2015. – 400 с.

Вільчик Т.Б. Адвокатура у системі судочинства / Т.Б. Вільчик // Судова влада : монографія / І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, І. В. Назаров та ін. – Харків: Право, 2015. – С. 707–744.

Вільчик Т.Б. Адвокатура та судова влада : характер взаємовідносин // Часопис академії адвокатури.- Том 7.- № 4 (25).- 2014. –с.- 19 -25.

Vilchuk T. DUTIES OF A LAWYER TO A COURT AND TO A CLIENT. Russian Law Journal. 2018; 6(4):62-99. <https://doi.org/10.17589/2309-8678-2018-6-4-62-99>.

Вільчик Т.Б. Дискусійні питання визначення обов'язків адвоката у суді: зарубіжна доктрина / Т. Б. Вільчик // Проблеми законності : зб. наук. праць. – Харків, 2015. – Вип. 131. – С. 145 – 155.

Vilchuk T.V. Legal Professional Privilege: Controversial Implementation Issues in the European Union and Ukraine / T.V. Vilchuk // European Reforms Bulletin. – 2015. – № 4. – С. 174–181.

Вільчик Т. Б. Відповідальність адвоката перед клієнтом: напрями гармонізації законодавства України до європейських стандартів / Т.Б. Вільчик // Форум права: електрон. наук. фахове вид. – 2016. – № 1. – С. 30–36.

Вільчик Т. Б. Комунікація суддів та адвокатів: міжнародні стандарти та практика України / Междунар. науково-практ. конф. «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні». 18–19 жовтня 2018 р., Чернівці.

Основи адвокатури та адвокатської діяльності (Навч. посібник для підготовки до комплексного іспиту) / І. Назаров, Т. Вільчик, О. Овчаренко.- Харків. Право – 2019. – 351 С.

Антонюк Суд і адвокат в Україні: реалії сьогодення та проблеми етики взаємовідносин / Traektoriâ Nauki. Path of Science. 2019. Vol. 5. No 7.

Antoniuk, S. (2019). Lawyer as a Subject of Providing Legal Assistance to a Client on a Professional, Independent basis. Path of Science, 5(5), 4001–4016. doi: 10.22178/pos.46-6.

Antoniuk, S. (2019). The Principle of Professionalism of a Lawyer as the Basis for Providing Qualified Legal Assistance to a Client in Civil Legal Proceedings of Ukraine. Path of Science, 5(6), 1001–1011. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.47-1>

Заборовський В. В. Місце і роль адвокатури у механізмі здійснення правосуддя в Україні. Конституційно-правові академічні студії. 2017. Вип. 2. С. 51-60.

Заборовський В.В. Особливості правового статусу адвоката у конституційному судочинстві / Конституційно-правові академічні студії. № 1. 2016. <http://constlegalstudies.in.ua/archive/1-2016/15.pdf>

Заборовський В.В. Правовая сущность ответственности адвоката за проявление неуважения к суду по законодательству Украины / Сибирский юридический вестник. № 3 (74). 2016.

Заборовский В. Сущность принципов, на которых построены взаимоотношения адвоката с судом и другими участниками судебного производства / Евразийская адвокатура № 4 (17) 2015.

- Косаренко, О. (2011). Суд і адвокат: проблеми етики взаємовідносин. Вісник Академії адвокатури України, 3(22), 189–196.
- Ромовська, З. (2013). Суд і адвокат: проблеми співпраці. Адвокат, 1, 6–9.
- Сердюк В.В. Адвокатура та судова влада: міжнародно-правові стандарти та принципи взаємодії. Юридичний науковий електронний журнал. № 2.2016.
- Gianarelli v Wraith (1988) [Electronic resource] // The Australian Professional Libility Blog. – Access mode: <http://lawyerslawyer.net/2010/11/20/a-new-advocates-immunity-case/>
- Re Gruzman (1968) 70 SR (NSW) 316, 323 [Electronic resource] // Student Law Notes. – Access mode: <https://www.studentlawnotes.com/re-gruzman-ex-parte-prothonotary-1968-70-sr-nsw-316>
- Rees v Bailey Aluminium Products Pty Ltd & Anor [2008] [Electronic resource]– Access mode: <https://jade.barnet.com.au/summary/mnc/2008/VSCA/244>
- ЄСПЛ указав, що адвокат може критиковать судью, чтобы остаться безнаказанным (решение по делу «Pais Pires de Lima против Португалии» (жалоба № 70465/12. 2019.) / <https://yaizakon.com.ua/espch-ukazal-kak-advokat-mozhet-kritikovat-sudyu-chtob-ostatsya-beznakazannym/>

Тема 5. Міжнародні стандарти та принципи організації та діяльності інституту адвокатури

Питання для обговорення:

1. Міжнародні стандарти організації та діяльності інституту адвокатури: класифікація та загальна характеристика.
2. Джерела правового регулювання діяльності адвокатури у праві Європейського Союзу.
3. Сутність основних принципів адвокатської діяльності, закріплених у міжнародних документах:
  - а) принцип належної кваліфікації та підготовки юристів,
  - б) бесперервної юридичної освіти;
  - в) незалежності адвокатів;
  - г) дотримання адвокатської таємниці та інші.
4. Принцип права на правову допомогу адвоката у праві Європейського Союзу:
  - а) конституційне законодавство країн ЄС;
  - б) галузеве законодавство країн ЄС;
  - в) рішення Європейського суду з прав людини;
  - в) корпоративне законодавство.
5. Гарантії адвокатської діяльності: міжнародні стандарти та національне законодавство.
6. Напрями гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу у галузі стандартів організації та діяльності інституту адвокатури.

Завдання для самостійної роботи

1. Зробіть наукову доповідь на тему:

1. «Страхування адвокатської діяльності у країнах ЄС та перспективи для України».
2. «Спеціалізація адвокатської діяльності у країнах ЄС та перспективи для України».
3. «Ліцензування адвокатської діяльності у країнах ЄС та перспективи для України».
4. «Основні положення Хартії основних прав Європейського Союзу 2000 р. щодо організації та діяльності інституту адвокатури».

2. Зробіть аналіз рішень ЄСПЛ щодо:

1. Гарантії адвокатської діяльності.
2. Юридичної відповідальності адвокатів.
3. Надання адвокатами безоплатної правничої допомоги.

3. Зробіть аналіз рішень ЄСПЛ щодо порушення права на кваліфіковану правову допомогу:

Справа від 12 червня 2008 року у справі Яременко проти України (скарга № 32092/02), § 85, від 13 лютого 2001 року по справі Кромбах (Krombach) проти Франції (скарга № 29731/96), § 89, від 27 листопада 2008 року у справі Салдуз (Salduz) проти Туреччини (скарга № 3639102), від 8 лютого 1996 року по справі Джон Мюррей (John Murray) проти Сполученого Королівства (скарга № 18731/91), § 63, від 20 травня 2010 р справі Ларін проти Росії (скарга № 15034/02), § 34, від 23 листопада 1993 р справі Поїтрімол (Poitrimol) проти Франції (скарга № 14032/88), § 34-35; від 11 грудня 2008 року у справі Пановіц (Panovits) проти Кіпру (скарга № 4268/04) та вже згадуване рішення Великої палати від 15 грудня 2005 року по справі Кіпріану (Kyprianou) проти Кіпру (скарга № 73797/01).

4. Зробіть порівняльний аналіз національного та зарубіжного законодавства щодо тлумачення принципу «уникнення конфлікту інтересів».

5. Зробіть наукову доповідь на тему:

«Інститут адвокатської таємниці: проблеми законодавчого врегулювання та практичної реалізації».

«Принцип незалежності адвокатури: правове регулювання та практика країн ЄС та України».

«Принцип несумісності адвокатської діяльності з іншими видами діяльності в Україні та країнах ЄС».

6. Вирішіть рекомендовані кейси:

Кейс № 1

Адвокат Петренко В.С. здійснював представництво інтересів юридичної фірми по різних судовим справам. У серпні 2017 р. адвокат разом з двома колегами створили адвокатське об'єднання. Проте, дізнавшись про дану подію, юридична фірма відмовилось від співпраці з адвокатом Петренко В.С., посиляючись на те, що при вступі до адвокатського об'єднання адвокатом буде

порушено адвокатську таємницю відносно товариства.

Чи вірними є доводи юридичної фірми?

Як співвідносяться принцип гласності в діяльності адвокатського об'єднання з принципом конфіденційності адвокатської діяльності?

Кейс № 2

Адвокат В. захищаючи клієнта А. в справі щодо ухилю від сплати податків, з'ясував, що А. легалізує (відмиває) доходи, одержані злочинним шляхом. Адвокат В. повідомив про цей факт в правоохоронні органи, посилаючись на п. 6 ст. 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (особливості збереження адвокатської таємниці).

Чи порушено в даному випадку адвокатську таємницю? Якщо так, яку відповідальність має понести адвокат? Наведіть приклади порушення адвокатської таємниці.

Рекомендована література:

Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р.;

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р.;

Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р.;

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р.;

Декларація про основні принципи юстиції для жертв злочину й перевищення влади від 29 листопада 1985 р.;

Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.07.1945 р.;

Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН із попередження злочинів у серпні 1990 р. у Нью-Йорку;

Основні принципи ООН, що стосуються ролі юристів, прийняті Міжнародною асоціацією юристів (ІВА) 20.09.2006 р. у Чикаго;

Принципи та керівні положення Організації Об'єднаних Націй щодо забезпечення доступу до юридичної допомоги в системі кримінального правосуддя, схвалені Генеральною Асамблеєю ООН у 2012 р.;

Звід принципів для захисту всіх осіб, що піддаються затриманню чи ув'язненню в якій би то не було формі, схвалений Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 43/173 9.12.1988 р.;

Мінімальні стандартні правила поведінки з ув'язненими ООН, прийняті на першому конгресі ООН з попередження злочинності та поведінки з правопорушниками 22 серпня - 3 вересня 1955 р.;

Принципи захисту психічно хворих осіб і поліпшення психіатричної допомоги», затверджені резолюцією 46/119 Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1991 р.;

Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила»), затверджені резолюцією

40/33 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1985 р.;

Принципи ефективного попередження і розслідування незаконних, свавільних і сумарних страт, викладених Економічною і Соціальною Радою в додатку до її резолюції 1989/65 від 24.05 1989 року і схвалених Генеральною Асамблеєю в резолюції 44/162 від 15.12 1989 року;

Бангкокська декларація «Взаємодія і відповідні заходи: стратегічні союзи в галузі попередження злочинності та кримінального правосуддя», прийнята на 11 конгресі ООН із запобігання злочинності і кримінального правосуддя (Бангкок, Таїланд, 18-25.05 2005 р.);

Сальвадорська декларація «Про комплексні стратегії для відповіді на глобальні виклики: системи попередження злочинності та кримінального правосуддя і їх розвиток у світі», прийнята резолюцією 65/230 Генеральної Асамблеї ООН від 21.12. 2010 р.;

Йоганнесбурзька декларація зі сталого розвитку, прийнята на 17-му пленарному засіданні ООН 04.09. 2002 р.;

Декларації XIII Конгресу ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя 12–19.04.2015 р., м. Доха, Катар;

Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства;

Стандарти незалежності юридичної професії, прийняті Міжнародною асоціацією юристів у вересні 1990 р.;

Хартія основних прав Європейського Союзу від 07.12. 2000 р.;

Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 01.10.1988 р.;

Хартія основоположних принципів діяльності європейських адвокатів, прийнята Радою адвокатських асоціацій та правничих товариств Європи 25.11.2006 р.;

Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи від 08.01.1993 р. № R (93) 1 «Про ефективний доступ до права і правосуддя малозабезпечених»;

Резолюція (76) 5 Комітету міністрів Ради Європи «Про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах», ухвалена Комітетом міністрів Ради Європи на 254 засіданні заступників міністрів 18 лютого 1976 року;

Резолюція (78) 8 Комітету Міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації (ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 284 засіданні заступників міністрів 2 березня 1978 року);

Рекомендація R (81) 7 Комітету міністрів державам-членам стосовно шляхів полегшення доступу до правосуддя» від 14.05.1981;

Рекомендація (93) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбільш вразливих верств населення (ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 484 засіданні заступників міністрів 8 січня 1993 року);

Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи від 25.10. 2000 р № R (2000) 21 «Про свободу професійної діяльності адвокатів»;

Резолюція (76) 5 Комітету Міністрів Ради Європи «Про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах», ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 254 засіданні заступників

міністрів 18 лютого 1976 року;

Рекомендація (2005) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам, що містить форму заяви на отримання правової допомоги за кордоном для використання відповідно до Європейської угоди про передачу заяв про надання правової допомоги (CETS № 092) та Додаткового протоколу до неї (CETS № 179), ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 284 засіданні заступників міністрів 15 червня 2005 року;

Висновок Консультативної ради європейських суддів № 16 (2013) Про відносини між суддями та адвокатами від 15.11.2013 р., прийнятий на 14-му пленарному засіданні КРЄС (м. Страсбург, 13 – 15.11.2013 р.).

Вільчик Т.Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України: дис.. докт. юрид. наук.- Харків, 2016.- 489 С.

Вільчик Т.Б. Адвокатура у системі судочинства / Т.Б. Вільчик //Судова влада : монографія / І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, І. В. Назаров та ін.– Харків: Право, 2015. – С. 707–744.

Вільчик Т.Б. Напрями адаптації законодавства, що регулює надання безоплатної правничої допомоги в Україні, до європейських стандартів // Право України. – № 12. – 2016. – С. 29-36.

Вільчик Т.Б., Святоцька В.О. Міжнародні стандарти адвокатури: проблеми імплементації у національну правову систему // Право України. – № 12. - 2019 р. – с. 54-69.

Конституции государств Европейского союза / под ред. Л. А. Окунькова [и др.]. – М. : ИНФРА-М : Норма, 1997. – 816 с.

Основи адвокатури та адвокатської діяльності (Навч. посібник для підготовки до комплексного іспиту) / І. Назаров, Т. Вільчик, О. Овчаренко.- Харків. Право – 2019. – 351 С.

Аракелян М.Р. Международно-правовые стандарты деятельности украинской адвокатуры/ М.Р.Аракелян // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2014. Серія ПРАВО. Випуск 27. Том 3. С. 149.

Бакаянова Н.М. Этические принципы адвокатуры в Украине: Монография. – Одесса: Юридическая литература, 2005. – 152 с.

Бірюкова А. М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: автореферат на здобуття наукового 28 ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.10. Київ: Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, 2019. 40 с. С. 12.

Добрянский С. Хартия основных прав Европейского Союза как региональный «правочеловеческий» стандарт / С. Добрянский // Вісник Національної академії правових наук України № 3 (74) 2013.-С.23.

Іванцова. А. В. Міжнародно-правовий захист прав адвокатів / А.В. Іванцова // Адвокат. № 11 - К., - 2011, - С. 53- 57.

Северин К.М. Основні елементи принципу незалежності адвокатської діяльності на сучасному етапі / К.М. Северин. Науковий вісник Ужгородського національного університету.2014. Серія Право. Вип. 28. Том 3. С.162-165.

Семенюк Я.І. Особливості міжнародних та вітчизняних нормативних актів, що містять положення про моральні засади діяльності адвокатів».

Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.2016.

№ 3. С. 62-71.

Федорова А.Л. Міжнародно-правові зобов'язання України з Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод.- Автореф. дис.. канд. юрид. наук.- Київ.-2003. – 19 с.

Интеграционное правосудие: сущность и перспективы: монография / П.А. Калиниченко, С.Ю. Кашкин, Я.С. Кожеуров, В.И. Слепак и др.; отв. ред. С.Ю. Кашкин. М.: Норма, ИНФРА-М, 2014. 112 с. 68.

Charter of core principles of the European legal profession and Code of conduct for European lawyers. - Brussels: The Council of Bars and Law Societies of Europe, 2013. – 32 p.

Gromec-Broc C. The legal profession in the European Union – a comparative analysis of four member state / C. Gromec-Broc // Liverpool Law Review. – 2002. – vol. 24. – № 1-2. – P. 109-130.

Звіт ЄСПЛ за 2019 рік: <https://www.echr.com.ua/publication/zvit-yespl-za-2019-rik/>

Дело «Грациани-Вейсс (Graziani – Weiss) против Австрии» [Электронный ресурс] : (Жалоба № 31950/06) : решение Европ. Суда по правам человека г. Страсбург, 18 октяб. 2011 г // РосЕвроСуд: подача жалоб в Европейский Суд – Режим доступа: http://roseurosud.org/evropejskij_sud_po_pravam_cheloveka/resheniya_espch/67-graciani-veyss-graziani-weiss-protiv-avstrii

Аналіз практики ЄСПЛ за 2020 рік. – Режим доступу: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/Ogljad_ESPL_2019.pdf

Модуль 2. Актуальні функціональні проблеми організації та діяльності інституту адвокатури

Тема 6. Адвокат як суб'єкт надання професійної правничої допомоги

Питання для обговорення

1. Сутність та структура правового статусу адвоката.
2. Порядок та умови допуску до професії адвоката в Україні та країнах ЄС.
3. Професійні права адвоката в Україні та країнах ЄС: класифікація та загальна характеристика.
4. Професійні обов'язки адвоката в Україні та країнах ЄС: класифікація та загальна характеристика.
5. Поняття та система гарантій адвокатської діяльності.
6. Проблеми оподаткування адвокатської діяльності.
7. Проблеми гонорарної адвокатської практики.

Завдання для самостійної роботи:

1. Зробіть наукову доповідь на тему:

- 1). «Порядок та умови допуску до професії адвоката в Україні та країнах ЄС».
- 2). «Поняття та система гарантій адвокатської діяльності та напрями її

вдосконалення».

3). «Проблеми гонорарної адвокатської практики».

4). «Стажування для набуття особою права на здійснення адвокатської діяльності в країнах ЄС».

2. Проаналізуйте практику ЄСПЛ щодо права на здійснення адвокатської діяльності (від 28 жовтня 1987 року по справі Н. проти Бельгії, скарга № 8950/80, § 47; від 24 травня 2005 року по справі Бузеску (Buzescu) проти Румунії, скарга № 61302/00, §§ 8182, від 5 липня 2005 року по справі Турчанік (Turczanik) проти Польщі, скарга № 38064/97, §§ 50-52; від 23 червня 1994 року по справі Де Моор (De Moor) проти Франції, скарга № 16997/90 та інші).

3. Проаналізуйте рішення Верховного Суду від 12.06.2018 р. у справі № 462/9002/14-ц щодо «гонорару успіху» адвоката. (Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/VS181273>) т

4. Проаналізуйте рішення ЄСПЛ від 26.07.2018 року у справі «Бартая проти Грузії». (Режим доступу: <https://www.echr.com.ua/translation/sprava-bartaya-protigruzi%D1%97-pres-reliz/>).

5. *Вирішити рекомендовані кейси:*

Кейс № 1

Борщов Ю.И. був запрошений дружиною підозрюваного Івановою М.К. як захисник. З моменту укладення договору про надання правової допомоги як захисника, Борщов вчинив такі дії: а) подав клопотання слідчому про допуск його як захисника до участі у справі та клопотання про надання йому побачення з підзахисним; б) до клопотання додав свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю; в) почав розшукувати свідків скоєння злочину та брати у них пояснення; г) почав посилати запити в різні установи про надання відомостей про осіб, які відомі у даному кримінальному провадженні (свідків, потерпілого, експертів) з метою знайдення на них компрометуючих фактів.

Дайте відповіді на такі запитання:

1. *Хто може бути визнаний захисником?*

2. *Що зобов'язаний зробити захисник після укладення договору про надання правової допомоги?*

3. *Які порушення вчинив захисник?*

4. *Чи братимуться до уваги пояснення свідків, які захисник відібрав до винесення постанови про допуск його до участі у справі як захисника?*

5. *Які права та обов'язки має захисник на досудовому слідстві?*

Кейс 2

До регіонального відділення Спілки адвокатів України звернулася громадянка Андрушко Р.М. з проханням терміново виділити адвоката для здійснення захисту її сина, який визнаний обвинуваченим у кримінальному провадженні. Андрушко Р.М. говорила, що не знає, до кого їй

звертатися та просила члена Спілки, з яким розмовляла, якщо він являється адвокатом, бути захисником її сина.

Член Спілки адвокатів України – адвокат Свирський О.Д. відповів, що зараз він виконує певний обсяг роботи, доручений йому Спілкою, та взагалі не спеціалізується на веденні кримінальних справ. Отже, він особисто не може допомогти сину Андрушко Р.М. Крім того, адвокат пояснив, що Спілка адвокатів не надає правової допомоги, що громадянка має звернутися до будь-якого адвокатського об'єднання чи до адвоката, що працює індивідуально.

Дайте оцінку ситуації.

Чи правильно відповів адвокат Свирський О.Д.?

Рекомендована література:

Конституція України. // ВВР України, 1996, № 30, ст. 141.

Основні положення про роль адвокатів, прийняті Конгресом ООН про попередження злочинів у серпні 1990 р.

Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні в Страсбурзі у жовтні 1988 р.

Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 25 жовтня 2000 р. «Про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків».

Принципи та керівні настанови щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 20 грудня 2012 р.

Азаров Д. Гонорар адвоката: история и современность / Д. Азаров // Часопис Академії адвокатури України – №2 . – 2009. – С. 1-3.

Бірюкова А. М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: автореферат на здобуття наукового 28 ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.10. Київ: Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, 2019. 40 с. С. 12.

Бусурина Е. О. Дисциплинарная ответственность адвокатов в правозащитной деятельности : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Е. О. Бусурина ; Моск. гос. юрид. акад. им. О. Е. Кутафина. – М., 2013. – 30 с.

Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні : монографія / Т.Б. Вільчик. – Харків: Право, 2015. – 400 с.

Женина М. А. Теоретические и практические проблемы дисциплинарной ответственности адвоката : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / М. А. Женина ; Рос. акад. адвокатуры. – М., 2009. – 29 с.

Заборовський В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні / В. Заборовский. Дис. докт юрид наук.12.00.12. – Київ – 2017. – 577 С. - с. 124.

Переверза І. М. Загальнотеоретичні підходи до моделювання адвокатської діяльності: дис канд. юрид. наук. Одеса, 2016. 240 с.

Зейкан Я.П. Адвокат: навички професії: Практичний посібник / Я.П. Зейкан. – 2-ге вид., стереотип. – К.: КНТ, 2008. – 788 с.

Іванцова А.В. Організаційні форми діяльності адвокатури: Монографія / А.В. Іванцова. – Харків: видавництво “ФІНН”, 2011. – 248 с.

Кім Ю. Фактично ВКДКА формує практику правозастосування Правил адвокатської етики [Електронний ресурс] / Юлія Кім // Закон & бізнес. – Режим доступу: [http://zib.com.ua/ua/42755 – valentin_zagariya_faktichno_vkdkka_formue_praktiku_pravozasto](http://zib.com.ua/ua/42755-valentin_zagariya_faktichno_vkdkka_formue_praktiku_pravozasto) (дата звернення: 01.11.2015). – Заголовок з екрана.

Кухнюк Д.В. Підвищення кваліфікації адвокатів України: проблеми нормативного забезпечення/ Д.В. Кухнюк, В.В. Петраковський // Адвокат. - 2012. - №8 (143).

Узагальнення дисциплінарної практики ВКДКА [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://vkdka.org/pidsumki-zas>

Україна: конфлікт, позбавлення права займатися адвокатською діяльністю та зупинення дії ліцензії на здійснення адвокатської діяльності. – Женева: Міжнародна комісія юристів, 2014. – 20 с.

Гончаренко, В. С. (2017). Особливості дисциплінарної відповідальності адвоката іноземної діяльності в Україні. Вісник Кримінального судочинства, 2, 165–172.

Стажування для набуття особою права на здійснення адвокатської діяльності в країнах ЄС: Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром. Режим доступу: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2016/11/Stazhuvannya-dlya-nabuttya-osoboyu-prava-na-zdiysnennya-advokatskoyi-diyalnosti.pdf>

Оподаткування адвокатської діяльності: Протокол. Юридичний інтернет ресурс: https://protocol.ua/ua/opodatkuvannya_advokatskoi_diyalnosti_1/

Boon A. Advocacy / A. Boon. – 2nd ed. – London: Cavendish Publishing Limited, 1999. – 228 p.

CEPEJ Report on "European judicial systems – Edition 2014 (2012 data): efficiency and quality of justice". – Access mode: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/2014/Rapport_2014_en.pdf (date of treatment: 25.11.2015). – Title from the screen.

Тема 7. Професійні права та обов’язки адвоката. Гарантії адвокатської діяльності

Питання для обговорення

1. Професійні права та обов’язки адвоката: класифікація, загальна характеристика,
2. Проблеми правового врегулювання професійних прав адвоката.
3. Складові елементи структури та системи правових гарантій адвокатської діяльності.
4. Міжнародні стандарти гарантій адвокатської діяльності: співвідношення з національним законодавством та проблеми реалізації у правозастосовній практиці.
5. Інститут імунітету адвоката: зарубіжна доктрина та аналіз національного

законодавства.

6. Недоторканість адвоката: порівняльна-правова характеристика законодавства країн Європейського Союзу та України.

7. Кримінально-процесуальні гарантії захисту прав адвоката-захисника і шляхи їх подальшого вдосконалення.

8. Інститут адвокатської тіємниці: національна та зарубіжна наукові доктрини.

9. Роль адвоката у процесі медіації.

10. Інститут «адвокатського розслідування» в зарубіжних країнах та напрями запровадження в Україні.

11. Дискусійні питання встановлення абсолютного права адвоката на здійснення функцій захисту та представництва у суді.

12. Вирішення питання «адвокатської монополії» у європейських країнах.

Завдання для самостійної роботи:

1. Зробіть наукову доповідь на тему:

1) «Інститут імунітету адвоката: зарубіжна доктрина та аналіз національного законодавства».

2) «Недоторканість адвоката: порівняльна-правова характеристика законодавства країн Європейського Союзу та України»

3) «Кримінально-процесуальні гарантії захисту прав адвоката-захисника в Україні та країнах ЄС» (обрати країни самостійно).

4) «Аналіз рішень ЄСПЛ щодо дотримання гарантій адвокатської діяльності».

2 Підготуйтеся до диспуту на тему: «Абсолютна та відносна адвокатська таємниця. Правові підстави розкриття адвокатської таємниці в Україні та країнах ЄС».

3 Здійсність аналіз практики ЄСПЛ щодо:

права адвоката на свободу висловлювань у ЗМІ у рішеннях ЄСПЛ (Постановление от 15 декабря 2011 года по делу Мор (Mor) против Франции, жалоба № 28198/09, § 59. 15 Постановление от 20 апреля 2004 года по делу Амихалакоаіе (Amihalachioaie) против Молдовы, жалоба № 60115/00, § 37; Постановление по делу Фоглиа (Foglia) против Швейцарии, § 97 та інші).

1. Здійсність аналіз практики ЄСПЛ щодо:

порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності (Версіні-Кампінчі (Versini-Campinchi) та Краснянські (Crasnianski) проти Франції 16 червня 2016 року; Класс та інші проти Німеччини 6 вересня 1978 року; Мішо проти Франції 6 грудня 2012 року; М. проти Нідерландів (№ 2156/10) 25 липня 2017 року та інші. Див.: URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126895>).

2. Здійсність аналіз практики ЄСПЛ щодо:

проведення незаконного обшуку щодо адвоката: аналіз рішень ЄСПЛ («Смирнов проти РФ», «Манчевські проти Молдови», «Ромен і Шміт проти Люксембургу», «Головань проти України», «Андре і інший проти Франції», Ходорковський проти РФ, Niemietz проти Німеччини 16 грудня 1992 року та інші).

3. *Вирішить рекомендовані кейси:*

Кейс № 1

В дисциплінарну палату Одеської обласної кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури надійшла скарга від громадянина К. на дії адвоката Р.

В скарзі було зазначено, що адвокат Р. намагалася підкупити свідків у кримінальній справі, схиляла їх до дачі завідомо неправдивих свідчень в суді, вимагала від них відмови від раніше даних показань. Стосовно цих дій адвоката Р. вже порушено кримінальне провадження, яка знаходиться в стадії досудового слідства. Громадянин К. просив притягнути адвоката Р. до дисциплінарної відповідальності.

Рішенням дисциплінарної палати відмовлено в притягненні адвоката Р. до дисциплінарної відповідальності, мотивуючи тим, що факти дій адвоката, про які згадується в скарзі, можуть бути встановлені лише вироком суду, а не фактом порушення кримінального провадження. Тому до винесення вироку суду дисциплінарна палата не може звинувачувати адвоката Р. у вчиненні таких дій, які за своєю природою є злочином, оскільки це виходить за межі компетенції дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури.

Не погодившись із таким рішенням дисциплінарної палати, громадянин К. подав скаргу на зазначене рішення до Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури, зазначивши, що палата незаконно не притягнула адвоката Р. до дисциплінарної відповідальності, оскільки в діях адвоката Р. є порушення, насамперед, законодавства про адвокатуру.

*Яке рішення має прийняти Вища кваліфікаційна комісія адвокатури?
Висловіть думку стосовно описаної ситуації.*

Кейс № 2

Органам внутрішніх справ стало відомо, що адвокат Штукін, є захисником підозрюваного С., який підозрюється у вбивстві, зберігає в сейфі незаперечний доказ скоєного злочину своїм підзахисним С.

На цій підставі органи внутрішніх справ вирішили зробити обшук офісу адвоката Штукіна. Але під час обшуку адвокат Штукін відмовився відчиняти сейф, стверджуючи що документи які знаходяться там стосуються справ інших клієнтів, а це адвокатська таємниця і ніхто не має права їх вилучати, і навіть переглядати.

Дайте відповіді на такі запитання:

1. Дайте правову оцінку діям адвоката та правоохоронним органам. На яких підставах і в якому порядку можуть бути здійсненні подібні процесуальні дії стосовно офісу адвоката?

2. Які документи слідчі мають право вилучити: всі чи певний конкретний перелік? Хто цей перелік складає, затверджує та дає згоду на проведення обшуку?

3. Чи повинен бути присутній під час обшуку офісу хтось з представників органів адвокатського самоврядування і які в нього повноваження?

4. Якщо в процесі обшуку були знайдені речі, які заборонено зберігати (напр..наркотичні речовини, зброя без реєстрації) які дії слідчих?

Кейс № 3

Щодо адвоката М. було прийнято рішення про припинення права на заняття адвокатською діяльністю, але він продовжив працювати в органах адвокатського самоврядування.

Дайте відповіді на такі запитання:

1. Чи законні дії адвоката М.?
2. Чи може він продовжувати працювати в органах адвокатського самоврядування.? Якщо так, то в яких саме?

Кейс № 4

Адвокат Шахов Д.Д. представляв інтереси ЗАТ «Трансфер», до якого ПП Черемош В. пред'явив вимогу про повернення майна з чужого незаконного володіння. Адвокат Шахов Д., користуючись невисокою юридичною освіченістю представників опонента - ПП Черемош, зміг їх схилити до укладення мирової угоди на не вигідних для них умовах, але в рамках закону.

Оцініть ситуацію.

Визначте, чи в описаній ситуації адвокатом допущено порушення етичних принципів адвокатської діяльності?

Дайте правильну відповідь на тестові запитання:

1. Адвокату запропонували роботу за сумісництвом – юрисконсультантом фірми з досить значною платнею.

Як має вчинити адвокат?

- а) прийняти пропозицію, оскільки адвокат має право надавати консультації;
- б) консультиувати лише у неробочий час;
- в) не може працювати за сумісництвом на цій посаді.

2. Адвокат В. має намір припинити виконання своїх обов'язків на строк більше одного тижня.

Хто може його замінити на цей період?

- а) інший адвокат за угодою;
- б) його помічник;
- в) запропонуйте власну відповідь.

Рекомендована література:

Конституція України. // ВВР України, 1996, № 30, ст. 141.

Основні положення про роль адвокатів, прийняті Конгресом ООН про попередження злочинів у серпні 1990 р.

Принципи та керівні настанови щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 20 грудня 2012 р.

Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні в Страсбурзі у жовтні 1988 р.

Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 25 жовтня 2000 р. «Про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків».

Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015 // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> (дата звернення: 01.11.2015). – Заголовок з екрана.

Варфоломеева Т.В. Криминалистика и профессиональная деятельность защитника. Киев: Вища школа, 1987. – 149 с.

Варфоломеева Т. В., Гончаренко В. И. Средства и методы кибернетики в деятельности адвокатуры // Проблемы правоведения.— К., 1985.—Вып. 46.—С. 112—114.

Баев О., Баев М. Тактика уголовного преследования и профессиональной защиты от него. Прокурорская тактика. Адвокатская тактика. Научно-практическое пособие. — М.: Экзамен, 2005. — 320 с.

Веллман Ф.Л. Искусство перекрестного допроса. Пер. с англ. К. Адамович. — М.: Американская ассоциация юристов, 2011. — 294 с.

Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б. Вільчик. – Х.: Право, 2015. – 400 с.

Вільчик Т.Б. Гарантії дотримання принципу конфіденційності у адвокатській діяльності (порівняльний аналіз законодавства Європейського Союзу та України) / Т.Б. Вільчик // Юрист України. – 2015. – № 3-4. – С. 34–40.

Вільчик Т.Б. Конституційна природа права на правову допомогу: Сравнительный анализ / Т.Б. Вільчик // Международный научно-практический журнал "Закон и Жизнь" ("Legeasi Viata"). – Минск. – 2013. – № 10. – С. 55–59.

Вільчик Т.Б. Юридична природа адвокатури та проблеми організації її діяльності/ Т.Б. Вільчик // Університетські наукові записки. 2011. – № 4 (40). – С. 327–331. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Unzap_2011_4_51.pdf

Вільчик Т. Б. Роль адвоката у реалізації функції медіації у кримінальному судочинстві / Т.Б. Вільчик // Право та інновації : наук.-практ. журн. / ред.кол.: Ю. Є. Атаманова та ін. – Харків : Право, 2015. – № 4. – С. 144–150. – Режим доступу: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/Vilchik12.pdf>

Вільчик Т.Б. Професійні права адвоката і гарантії адвокатської діяльності у країнах Європейського Союзу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. С. 143-147.

Воскобитова Л.А. (ред.) Адвокат: навыки профессионального мастерства. М.: Wolters Kluwer, 2006. - 341 с.

Макарова З.В. Профессиональная защита подозреваемых, обвиняемых. СПб.: Юридический центр Пресс, 2008. — 336 с.

Хмелевська Н.В. Стратегія забезпечення правової допомоги адвокатом у кримінальному провадженні. Вісник Академії адвокатури України том 12 число

2(33) 2015

Організація діяльності адвокатури в Україні: навч. посіб. / Т. Б. Вільчик, О. М. Овчаренко, А. В. Іванцова та ін.; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Х.: Право, 2014. – 392 с.

Заборовський В. В. Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 900 с.

Заборовський В. В. Особливості правового становища адвоката у конституційному судочинстві. –Режим доступу: <http://constlegalstudies.in.ua/archive/1-2016/15.pdf>

Іванцова. А. В. Міжнародно-правовий захист прав адвокатів / А.В. Іванцова // Адвокат. № 11 - К., - 2011, - С. 53- 57.

Синеокий О. В. Адвокатура как институт правовой помощи и защиты: новый курс адвокатского права и адвокатской криминалистики : учеб.пособие / О. В. Синеокий // Гос. вуз "Запорож. нац. ун-т" М-ва образования и науки Украины. – Изд. 2-е, испр. и доп. – Х. : Право, 2012. – 516 с.

Яновська О. Г. Адвокатура України. Навчальний посібник / О. Г. Яновська – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 280с.

Яновська О. Система гарантій адвокатської діяльності – крок до громадянського суспільства / О. Яновська // Право України. – 1996. – № 5. – С. 48–51.

Сфіменко М. Роль адвоката у процесі медіації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2015. № 13. Т. 2. URL: http://vestnikpravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc13/part_2/9.pdf.

Зейкан Я.П. Адвокат: навички професії: Практичний посібник. 2-ге вид., стереотип. К.: КНТ, 2008. 788 с.

Одінцова І.М. Інститут самостійного адвокатського розслідування у кримінальному процесі. Правова позиція, № 2 (17), 2016.

Следствие ведет... адвокат. Нужен ли нам институт параллельного расследования.- Режим доступу: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1030995

Національна асоціація адвокатів України. (2018). Звіт про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні за 2013–2018 рр. [https://unba.org.ua/assets/uploads/news/zvity/UNBA_Zahyst_Adv_2018_UKR_WE B\(1\).pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/news/zvity/UNBA_Zahyst_Adv_2018_UKR_WE B(1).pdf)].

Тема 8. Деонтологічні стандарти адвокатської діяльності.

Питання для обговорення:

1. Деонтологічні стандарти адвокатської професії: поняття, завдання та функції.
2. Основні принципи етичної поведінки адвоката.
3. Етика взаємовідносин адвоката і суду, адвоката та інших учасників процесу, адвоката та посадових осіб органів державної влади, адвоката та органів адвокатського самоврядування.
4. Правові підстави представництва адвокатом інтересів органів державної влади і місцевого самоврядування в суді.
5. Культура поведінки адвоката в суді: теоретичні і практичні аспекти.
6. Право адвоката на подання скарги на незаконні дії та рішення суду.

7. Етичні аспекти взаємин між адвокатами.
8. Взаємовідносини адвокат – клієнт: правові, етичні та психологічні аспекти.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Зробіть наукову доповідь на тему:*
  - 1) «Деонтологічні стандарти адвокатської професії у країнах ЄС» (обрати одну або декілька країн).
  - 2) «Етика взаємовідносин адвоката і суду: національна та зарубіжна наукові доктрини».
  - 3) «Культура поведінки адвоката в суді: теоретичні і практичні аспекти».
2. *Проаналізуйте рішення Європейського суду з прав людини щодо:*
  - 1) меж допустимої критики суду з боку адвоката (наприклад, *Справа Чеферин проти Словенії (ČEFERIN v. SLOVENIA, no. 40975/08)*,
  - 2) ролі органів адвокатського самоврядування у дотриманні професійних правил етики у рішеннях ЄСПЛ (від 24 травня 2005 року по справі Бузеску (*Buzescu*) проти Румунії, § 78, від 24 лютого 1994 року по справі Косадо Кока (*Casado Coca*) проти Іспанії (скарга 15450/89), § 55).
3. *Проаналізуйте практику притягнення адвоката до відповідальності за порушення етичних стандартів адвокатської діяльності за останні роки.*

Рекомендована література:

- Конституція України. // ВВР України, 1996, № 30, ст. 141.
- Основні положення про роль адвокатів, прийняті Конгресом ООН про попередження злочинів у серпні 1990 р.
- Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні в Страсбурзі у жовтні 1988 р.
- Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 25 жовтня 2000 р. «Про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків».
- Бакаянова Н.М. Этические принципы адвокатуры в Украине: Монография. Одесса: Юридическая литература, 2005. 152 с
- Бірюкова А. М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: автореферат на здобуття наукового 28 ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.10. Київ: Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, 2019. 40 с. С. 12.
- Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні : монографія. Харків: Право, 2015. 400 с.
- Вільчик Т.Б. Адвокатура й держава: взаємодія в забезпеченні права та законних інтересів громадян. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. № 10-1. URL: http://vestnikpravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-1/part_1/19.pdf

Вільчик Т. Б. Комунікація суддів та адвокатів: міжнародні стандарти та практика України / Междунар. науково-практ. конф. «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні». 18–19 жовтня 2018 р., Чернівці.

Білоус К. Сутність адвокатської етики як необхідної умови здійснення адвокатом своєї діяльності [Текст] / К. Білоус // Юридичний журнал : аналітичні матеріали. Коментарі. Судова практика. – 2010. - № 7. – С. 121-122.

Заборовський В. В. Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 900 с.

Заборовський В. Окремі аспекти взаємовідносин адвоката із судом. *Visegrad Journal of Human Rights*. 2015. № 2. URL: http://vjhr.sk/archive/2015_2/19.pdf

Косенко М. С. Досвід зарубіжних країн щодо організаційно-правових засад діяльності дисциплінарних органів адвокатури. Вісник Академії адвокатури України. 2011. Вип. 2. С. 157.

Компанейцев С. Особистість адвоката: деонтологічний підхід. Підприємництво, господарство і право. 2013. № 3. С. 135–137. 13.

Кони А.Ф. Нравственные начала в уголовном процессе. Собрание сочинений в 8-ми томах. М.: Юрид. лит., 1967.

Святоцька В. О. Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2019. 480 с.

Шевердін М. Основні принципи адвокатської етики. Асоціація правників України. URL: <http://uba.ua/ukr/news/4919/>

Організація роботи адвокатури в Україні : навч. посіб. / Т. Б. Вільчик, О. М. Овчаренко, А. В. Іванцова та ін.; за заг. ред. І. Є. Марочкина. Харків : Право, 2014.

Основи адвокатської діяльності (питання-відповіді до комплексного іспиту): навч. посіб./А.В. Іванцова, Я.О. Ковальова. Харків: «Юрайт», 2018. 150 с.

Бакаянова Н.М. Основи адвокатури України: функціональні та організаційні аспекти: монографія. Одеса: Юридична література, 2017. 357 с.

Енциклопедичний довідник майбутнього адвоката : у 2 ч. / за заг. ред. С. Ф. Сафулько. Київ: Ін Юре, 2008. Ч. 1–2.

Єфіменко М. Роль адвоката у процесі медіації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2015. № 13. Т. 2. С. 25-27. URL: http://vestnikpravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc13/part_2/9.pdf.

Зейкан Я.П. Адвокат: навички професії: Практичний посібник. 2-ге вид., стереотип. К.: КНТ, 2008. 788 с.

Семенюк Я.І. Особливості міжнародних та вітчизняних нормативних актів, що містять положення про моральні засади діяльності адвокатів». Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2016. № 3. С. 62-71.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Університет Вроцлава та Польщі проти Урядової агенції з досліджень» (*Uniwersytet Wrocławski and Poland v REA* (“Об’єднані справи C-515/17 P і C-561/17 P”)) від 4 лютого 2020 р. URL: <https://www.echr.com.ua/chi-vtrachaye-advokat->

svoiyunezalezhnist-chitayuchi-lekci%D1%97-kliyentu-abo-dekilka-sliv-pro-sudovu-sistemuyes/.

Рішення Європейського суду з прав людини «Морріс проти Франції» від 23 квітня 2015 р. URL: <https://precedent.in.ua/2016/12/09/moris-proty-frantsiyi/>

Тема 9. Юридична відповідальність адвоката.

Питання для обговорення:

1. Інститут юридичної відповідальності адвоката: теоретичні та практичні проблеми.
2. Міжнародні стандарти юридичної відповідальності адвоката.
3. Зобов'язання держави щодо захисту адвокатів від несправедливого або довільного дисциплінарного переслідування і стягнення у рішеннях ЄСПЛ.
4. Принцип пропорційності санкцій: міжнародні стандарти та національне законодавство.
5. Міжнародні стандарти відповідальності адвоката за шкоду, вчинену клієнту.
6. Дисциплінарна відповідальність адвоката.
7. Відповідальність адвоката за порушення деонтологічних засад адвокатської діяльності.
8. Адміністративна відповідальність адвоката.
9. Кримінальна відповідальність адвоката.

Здання для самостійної роботи:

1. *Зробіть наукову доповідь на тему:*
  1. «Дисциплінарна відповідальність адвоката: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн ЄС та України».
  2. «Питання цивільно-правової відповідальності адвокатів в Україні та країнах ЄС».
  3. «Кримінальна відповідальність адвоката в Україні та країнах ЄС».
  4. «Особливості відповідальності адвоката за порушення правил адвокатської етики в країнах ЄС».
  5. «Адміністративна відповідальність адвоката в Україні та країнах ЄС».
2. *Вирішіть кейси:*

Кейс № 1

В дисциплінарну палату Одеської обласної кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури надійшла скарга від громадянина К. на дії адвоката Р.

В скарзі було зазначено, що адвокат Р. намагалася підкупити свідків у кримінальній справі, схилила їх до дачі завідомо неправдивих свідчень в суді, вимагала від них відмови від раніше даних показань. Стосовно цих дій адвоката Р. вже порушено кримінальне провадження, яка знаходиться в стадії досудового слідства. Громадянин К. просив притягнути адвоката Р. до дисциплінарної

відповідальності.

Рішенням дисциплінарної палати відмовлено в притягненні адвоката Р. до дисциплінарної відповідальності, мотивуючи тим, що факти дій адвоката, про які згадується в скарзі, можуть бути встановлені лише вироком суду, а не фактом порушення кримінального провадження. Тому до винесення вироку суду дисциплінарна палата не може звинувачувати адвоката Р. у вчиненні таких дій, які за своєю природою є злочином, оскільки це виходить за межі компетенції дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури.

Не погодившись із таким рішенням дисциплінарної палати, громадянин К. подав скаргу на зазначене рішення до Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури, зазначивши, що палата незаконно не притягнула адвоката Р. до дисциплінарної відповідальності, оскільки в діях адвоката Р. є порушення, насамперед, законодавства про адвокатуру.

*Яке рішення має прийняти Вища кваліфікаційна комісія адвокатури?
Висловіть думку стосовно описаної ситуації.*

Кейс № 2

Органам внутрішніх справ стало відомо, що адвокат Штукін, є захисником підозрюваного С., який підозрюється у вбивстві, зберігає в сейфі незаперечний доказ скоєного злочину своїм підзахисним С.

На цій підставі органи внутрішніх справ вирішили зробити обшук офісу адвоката Штукіна. Але під час обшуку адвокат Штукін відмовився відчиняти сейф, стверджуючи що документи які знаходяться там стосуються справ інших клієнтів, а це адвокатська таємниця і ніхто не має права їх вилучати, і навіть переглядати.

Дайте відповіді на такі запитання:

1. Дайте правову оцінку діям адвоката та правоохоронним органам. На яких підставах і в якому порядку можуть бути здійсненні подібні процесуальні дії стосовно офісу адвоката?

2. Які документи слідчі мають право вилучити: всі чи певний конкретний перелік? Хто цей перелік складає, затверджує та дає згоду на проведення обшуку?

3. Чи повинен бути присутній під час обшуку офісу хтось з представників органів адвокатського самоврядування і які в нього повноваження?

4. Якщо в процесі обшуку були знайдені речі, які заборонено зберігати (напр..наркотичні речовини, зброя без реєстрації) які дії слідчих?

Кейс № 3

Щодо адвоката М. було прийнято рішення про припинення права на заняття адвокатською діяльністю, але він продовжив працювати в органах адвокатського самоврядування.

Дайте відповіді на такі запитання:

1. Чи законні дії адвоката М.?
2. Чи може він продовжувати працювати в органах адвокатського самоврядування.? Якщо так, то в яких саме?

Рекомендована література:

Конституція України. // ВВР України, 1996, № 30, ст. 141.

Основні положення про роль адвокатів, прийняті Конгресом ООН про попередження злочинів у серпні 1990 р.

Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні в Страсбурзі у жовтні 1988 р.

Принципи та керівні настанови щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 20 грудня 2012 р.

Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 р. 9 червня 2017 р., зі змінами затвердженими З'їздом адвокатів України 15 лютого 2019 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila2017_596f00dda53cd.pdf

Принципи Міжнародної асоціації юристів (ІВА) щодо поведінки в соціальних мережах для юридичних професій: прийняті 24 травня 2014 року Міжнародною асоціацією юристів.

Бакаянова Н.М. Этические принципы адвокатуры в Украине: Монография. Одесса: Юридическая литература, 2005. 152 с. 7. Косенко М.С. Організаційно-правові засади діяльності кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.10. Київ, 2014. 19 с

Вільчик Т.Б. Відповідальність адвоката перед клієнтом: напрями гармонізації законодавства України до Європейських стандартів / Т.Б. Вільчик. // Форум права. – 2016. – № 1. – С. 32. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2016_1_7.pdf

Вільчик Т.Б. Дисциплінарна відповідальність адвокатів в країнах ЄС та в Україні [Електронний ресурс] / Т. Б. Вільчик // Форум права. – 2015. – № 4. – С. 38–44.– Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_4_8.pdf

Вільчик Т.Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів /Т.Б. Вільчик // Інформація и право.– 2015. – № 3. – С.115–123.

Гончаренко, В. С. (2017). Особливості дисциплінарної відповідальності адвоката іноземної діяльності в Україні. Вісник Кримінального судочинства, 2, 165–172.

Заборовський, В. В. (2015). Дисциплінарний поступок як підстава дисциплінарної відповідальності адвоката. Науковий вісник Ужгородського наукового університету, 31(3), 115–118.

Колесник, Р. (2009). «Частник» на счастье: о случаях, при которых постановление частного определения в отношении адвокатов неуместно. Юридическая практика, 3(578). URL: <https://pravo.ua/articles/chastnik-na-schaste>.

Святоцька В. О. Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2019. 480 с

Савченко, А.В. (2013). Регулювання дисциплінарної відповідальності адвоката в Україні в рамках інтеграції з ЄС. Часопис Академії адвокатури України, 4, 1–6.

Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури. (2019). Законодавчі положення притягнення адвоката до відповідальності. URL: <https://vkdk.org/informatsiya-dlya-skarzhnikov>.

Наконечний В. Нормы поведения адвокатов в соцсетях: мировой опыт и украинские реалии. Юрлига. URL: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2015/7/23/131893.htm>

Мисник Н. Електронні докази в суді: вирішення проблем доказування чи поле для фальсифікацій. Юридична газета. №19 (673). URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/elektronni-dokazi-v-sudivirishennya-problem-dokazuvannya-chi-pole-dlya-falsifikaciy.html>

Тема 10. Особливості організації та діяльності адвокатури у країнах Європейського Союзу

Питання для обговорення:

1. Сучасні системи організації адвокатської діяльності у країнах ЄС.
2. Правове регулювання організації та діяльності інституту адвокатури у країнах ЄС.
3. Порядок та умови набуття статусу адвоката у країнах ЄС.
4. Професійні права та обов'язки адвоката.
5. Право на надання юридичної допомоги адвокатом іншої держави ЄС в межах ЄС.
6. Гарантії адвокатської діяльності.
7. Моделі безоплатної правової допомоги у країнах Європейського Союзу.
8. Адміністрування системи безоплатної правової допомоги у країнах Європейського Союзу та в Україні: шляхи оптимізації.
9. Характеристика основних рішень Європейського Суду з прав людини з питань реалізації права особи на правову допомогу по різних категоріям справ.

Завдання для самостійної роботи :

1. *Зробіть наукову доповідь на тему:*
  - 1) «Сучасні системи організації адвокатської діяльності в Україні та у країнах ЄС» (оберіть для порівняння країни ЄС).
  - 2) «Порядок та умови набуття статусу адвоката в Україні та в країнах ЄС» (оберіть для порівняння країни ЄС)
  - 3) «Професійні права та обов'язки адвоката в Україні та в країнах ЄС» (оберіть для порівняння країни ЄС).
  - 4) «Гарантії адвокатської діяльності в Україні та в країнах ЄС» (оберіть для порівняння країни ЄС).
  - 5) «Моделі безоплатної правової допомоги в Україні та в країнах Європейського Союзу».
  - 6) «Напрями гармонізації законодавства України із законодавством ЄС у галузі організації та діяльності інституту адвокатури».
2. *Зробіть аналіз рішень Європейського Суду з прав людини з питань реалізації права особи на правову допомогу по одній з категорій справ:*
  - кримінальним справам;
  - цивільним справам;
  - справам про адміністративні правопорушення.

Рекомендована література:

Програма інтеграції України до Європейського Союзу: схвалена Указом Президента України від 14 вересня 2000 р. № 1072 // Офіційний вісник України. — 2000. — № 39. — Ст. 1648.

Указ Президента України "Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу" від 11 червня 1998 р. № 615/98 (із змінами, внесеними згідно з Указами Президента № 587/2000 від 12 квітня 2000 р.; № 8/2001 (8/2001) від 11 січня 2001 р.; № 1146/2001 (1146/2001) від 26 листопада 2001 р.; № 573/2003 (573/2003) від 5 липня 2003 р. // Урядовий кур'єр. — 2003. — № 129. — 16 лип.

Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б. Вільчик. — Харків: Право,— 2015. — 400.

Вільчик Т.Б. Системи безоплатної правової допомоги у країнах Європейського Союзу [Електронний ресурс] / Т.Б. Вільчик // Електронне наукове видання «Порівняльно-аналітичне право». — № 4 — 2015. — Режим доступу: http://www.par.in.ua/4_2015/126.pdf

Вільчик Т.Б. Критерії оцінки права на субсидовану допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу [Електронний ресурс] / Т.Б. Вільчик // Електрон. наук.-практ. видання Журнал східноєвропейського права. — 2015. — № 21. — С. 48–57. — Режим доступу: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2015/11/vilchuk_21.pdf

Вільчик Т. Б. Системи органів адвокатського самоврядування в країнах Європейського Союзу: Італія, Німеччина, Франція [Електронний ресурс] / Т. Б.

Вільчик // Право та інноваційне суспільство : електронне видання. – 2015. – Вип. 2 (5). – Режим доступу : <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/12/Vilchyk.pdf>

Vilchyk T.B. Advocacy as a Human Rights Institute in the Mechanism of Legal Proceedings / T.B. Vilchyk // European Reforms Bulletin. – 2015. – № 2. – С. 78–84. http://1201.nccdn.net/4_2/000/000/03f/ac7/European_Reforms_Bulletin_2015_2_full_.pdf

Vilchyk T.B. Legal Professional Privilege: Controversial Implementation Issues in the European Union and Ukraine / T.B. Vilchyk // European Reforms Bulletin. – 2015. – № 4. – С. 174–181. – Режим доступу: http://1201.nccdn.net/4_2/000/000/038/2d3/European_Reforms_Bulletin_2015_4_small.pdf

Вільчик Т. Б. Відповідальність адвоката перед клієнтом: напрями гармонізації законодавства України до європейських стандартів / Т.Б. Вільчик // Форум права. – 2016. – № 1. – С. 30–36 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_1_7.pdf

Вільчик Т.Б. Дисциплінарна відповідальність адвокатів в країнах ЄС та в Україні [Електронний ресурс] / Т. Б. Вільчик // Форум права. – 2015. – № 4. – С. 38–44.– Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_4_8.pdf

Вільчик Т.Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів /Т.Б. Вільчик // Інформація и право.– 2015. – № 3. – С.115–123.

Вільчик Т.Б. Напрями адаптації законодавства, що регулює надання безоплатної правничої допомоги в Україні, до європейських стандартів // Право України. – № 12. – 2016. – С. 29-36.

Вільчик Т.Б. Професійні права адвоката і гарантії адвокатської діяльності у країнах Європейського Союзу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. С. 143-147.

Вільчик Т. Б. Критерії оцінки права на субсидовану допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу / Т. Б. Вільчик // Журнал східноєвропейського права. - 2015. - № 21. - С. 48-56. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2015_21_9

Адвокатура в США / П.Д. Баренбойм // Адвокат. – 1993. – № 1-2. – С. 32-41.

Андрушко Н. Адвокатура Франції на сучасному етапі свого розвитку / Н. Андрушко [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2012/advokatura-frantsiji-na-suchasnomu-etapi-svohorozvytku/>. – Заголовок з екрана.

Апарова Т.В. Организация и функции адвокатуры в зарубежных странах /Т. В. Апарова // М.: Статут, 2006. – 240 с.

Баженова Б.М. Спеціалізовані адвокати в Німеччині / Б.М. Баженова // Вісник Академії адвокатури України. – Вип. 1. – 2003. – С. 76–82.

Власихин В.А. Адвокатская деятельность в США / В.А. Власихин // Адвокат. – 1997. – № 10. – С. 17–21.

Гловацький І. Ю. Адвокатура зарубіжних країн (Англія, Німеччина, 35 Франція): навч. практич. посібник. / І. Ю. Гловацький. – К.: Атіка, 2007. – 588 с.

Камю А.Г. Профессия адвоката во Франции / А.Г. Камю // Юридическая практика. – 1998. – № 23. – С. 52-56.

Крылова Н. Е., Серебренникова А. В. Уголовное право современных зарубежных государств (Англия, Франция, США, Германия): Учебн. пособие. – М., 1997.

Лохвицкий А. В. Французская адвокатура / А. В. Лохвицкий // Профессия адвоката: сб. работ о франц. адвокатуре. – М.: Статут, 2006. – 238 с.

Молдован А.В. Забезпечення обвинуваченому права на захист у кримінальному процесі Федеративної Республіки Німеччини та України (порівняльно-правове дослідження): автореф. дис. на здобут. наук. ступеня канд. юрид. наук / А. В. Молдован – К., 2003.– 22 с.

Романов А. К. Правовая система Англии. / А. К. Романов – М.: Дело, 2000. – 344 с.

Руденко М.В. Організаційні форми адвокатської діяльності у країнах Європи (Німеччина, Швеція, Австрія) /М. Руденко. Форум права. 2016. № 2. [file:///C:/Users/Admin/Downloads/FP_index.htm_2016_2_27%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/FP_index.htm_2016_2_27%20(1).pdf)

Святоцька В. Інститут адвокатури Франції: особливості формування і розвитку / В. Святоцька // Право України – 2011.– № 10. – С. 247–253.

Уолкер Р. Английская судебная система / Р. Уолкер – М.: Юрид. лит., 1980. – 631с.

Слободяник Т. Деякі аспекти адаптації законодавства України про адвокатуру до європейських стандартів. Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського. Випуск 1/2008 (48). Частина 1. С. 8-12.

Федорчук Н.Б., Нор В.Т. Захист прав потерпілих від злочину в англо-американській правовій системі та кримінальному судочинстві України: Монографія. – К., 2009. – 192с.

Форманюк В.І. Порівняльна-правова характеристика адвокатури України з деякими країнами в рамках інтеграції з європейською Унією. Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 1. 335-337.

Закон «Про адвокатуру», прийнятий Сеймом республіки Польща 26 травня 1982 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://isap.sejm.gov.pl/SearchServlet>

Профессиональные правила адвокатуры ЕС с изменениями, принятыми Общим собранием Совета адвокатуры Европейского сообщества 28 ноября 1998 года в Лионе: [пер. с нем.]. – Бонн: Германский фонд международного правового сотрудничества, 2005. 4. Lawyers training systems in the EU_austria - european ejustice_Poland[Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/Austria_factsheet_v3_web_EU_en%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Austria_factsheet_v3_web_EU_en%20(1).pdf)

Lawyers training systems in the EU_belgium - european e-justice_Poland [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/Belgium_factsheet_v3%20OV_web_EU_en.pdf

Lawyers training systems in the EU_germany - european ejustice_Poland[Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/Germany_factsheet_v3_web_EU_en%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Germany_factsheet_v3_web_EU_en%20(1).pdf)

Lawyers training systems in the EU_poland - european e-justice_Poland [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/Poland_factsheet_v3_web_1_EU_en.pdf

Lawyers training systems in the EU_france - european ejustice_Poland [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/France_factsheet_v3_web_EU_en%20(1).pdf

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

Тема 1. Проблеми організації та діяльності органів адвокатського самоврядування

Питання

1. Значення розвитку адвокатського самоврядування для забезпечення професійної правничої допомоги в Україні.

2. Адміністрування системою органів адвокатського самоврядування: національне право та досвід зарубіжних країн.

3. Співвідношення професійних обов'язків адвокатів – членів адвокатського об'єднання з обов'язками, пов'язаними з членством в такому об'єднанні.

4. Етичні особливості відносин між адвокатами та органами адвокатського самоврядування.

5. Проблеми вдосконалення організації та діяльності органів адвокатського самоврядування в Україні.

6. Системи органів адвокатського самоврядування у країнах ЄС: загальна характеристика.

7. Аналіз звітів про діяльність органів адвокатського самоврядування за останні роки.

Завдання для самостійної роботи:

Кейс

До регіонального відділення Спілки адвокатів України звернулася громадянка Андрушко Р.М. з проханням терміново виділити адвоката для здійснення захисту її сина, який визнаний обвинуваченим у кримінальному провадженні. Андрушко Р.М. говорила, що не знає, до кого їй звертатися та просила члена Спілки, з яким розмовляла, якщо він являється адвокатом, бути захисником її сина.

Член Спілки адвокатів України – адвокат Свирський О.Д. відповів, що зараз він виконує певний обсяг роботи, доручений йому Спілкою, та взагалі не спеціалізується на веденні кримінальних справ. Отже, він особисто не може

допомогти сину Андрушко Р.М. Крім того, адвокат пояснив, що Спілка адвокатів не надає правової допомоги, що громадянка має звернутися до будь-якого адвокатського об'єднання чи до адвоката, що працює індивідуально.

Дайте оцінку ситуації.

Чи правильно відповів адвокат Свирський О.Д.?

Рекомендована література:

Положення Про Раду Адвокатів України, затв. Рішенням № 27 Ради адвокатів України від 17 грудня 2012 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/2014.04.26-27-pologennya-pro-rau-pazy.pdf>

Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні : монографія / Т.Б. Вільчик. – Харків: Право, – 2015. – 400 с

Вільчик Т.Б. Інститут адвокатури України: нові підходи та тенденції розвитку / Т. Б. Вільчик // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. – Одеса, 2015. – № 16. – Т.1. – С. 25–29.

Іваницький С. О. Тенденції розбудови професійного самоврядування в системі прокуратури, судової влади та адвокатури / С. О. Іваницький // Наук. вісн. Міжнар. гуманітар. ун-ту. Серія: Юриспруденція. – 2014. – № 10-2. – Т. 2. – 120-121.

Іваницький С.О. Вибори в адвокатурі: історія, сьогодення, шляхи удосконалення / С.О. Іваницький // Адвокат – 2014. – № 7. – С. 20-26.

Іванцова А.В. Організаційні форми діяльності адвокатури: Монографія / А.В. Іванцова. – Харків: видавництво “ФІНН”, 2011. – 248 с.

Організація роботи адвокатури в Україні : навч. посіб. / Т. Б. Вільчик, О. М. Овчаренко, А. В. Іванцова та ін.; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Харків : Право, – 2014.

Погорецький М. А. Адвокатура України: підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. ф-т. - Київ : Юрінком Інтер, 2014. - 365 с.

Іванцова А.В. Організаційні форми діяльності адвокатури: Монографія / А.В. Іванцова. – Харків: видавництво “ФІНН”, 2011. – 248 с.

Charter of core principles of the European legal profession and Code of conduct for European lawyers. - Brussels: The Council of Bars and Law Societies of Europe, 2013. – 32 p.

Gromec-Broc С. The legal profession in the European Union – a comparative analysis of four member state / С. Gromec-Broc // Liverpool Law Review. – 2002. – vol. 24. – № 1-2. – P. 109-130.

Тема 2. Проблеми організації та діяльності адвоката у системі безоплатної правової допомоги

Питання

1. Системи безоплатної правової допомоги у країнах Європейського Союзу та в Україні: порівняльна характеристика.
2. Проблеми організації системи надання безоплатної правової допомоги в Україні.
3. Адміністрування системи безоплатної правової допомоги у країнах Європейського Союзу та в Україні: шляхи оптимізації.
4. Характеристика основних рішень Європейського Суду з прав людини з питань реалізації права особи на правову допомогу по різних категоріям справ.
5. Стандарти якості надання БПД у різних видах судочинства.
6. Проблеми оцінки якості надання безоплатної правової допомоги: зарубіжний досвід та шляхи вдосконалення правової регламентації в Україні.
7. Оплата праці адвоката, що надає безоплатну правову допомогу: сутність та правове регулювання.
8. Звітність адвоката. Методика обчислення оплати праці адвоката.

Завдання для самостійної роботи

Кейс № 1

До Вознесенського місцевого центру з надання БВПД з проханням допомогти отримати виплату одноразової грошової допомоги, звернувся громадянин О., який є інвалідом і якому було раніше відмовлено, згідно висновку УМВС України в Миколаївській області, в якому зазначалось відсутність права у позивача (громадянина О.) на виплату одноразової грошової допомоги.

На підставі доручення для надання безоплатної вторинної правової допомоги №014-03-00332 від 15.06.2017, виданого Центром, адвокат Л. надала правову допомогу громадянину О., а саме, отримати виплату одноразової грошової допомоги.

Після отримання всіх необхідних документів, адвокатом проаналізовано складену ситуацію та підготовлено адміністративний позов до Міністерства внутрішніх справ України про визнання протиправною відмову викладену у листі від 09.02.2017 щодо призначення та виплати одноразової грошової допомоги її підзахисному.

Висловіть думку стосовно описаної ситуації.

1. Чи має право громадянин О. безоплатно звертатися до Центру щодо надання вторинної правової допомоги.

2. Перелічте суб'єктів, які мають право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги.

Кейс № 2

Адвокатом П. було укладено угоду про надання правової допомоги зі здійснення представництва інтересів Г., який був визнаний потерпілим по

кримінальному провадженню. Проте, Г. не виконав зобов'язання про щомісячну оплату праці адвоката.

Які дії має вжити адвокат в даній ситуації?

Чи можливо розірвати угоду із довірцем Г. під час судового процесу?

Кейс № 3

Громадянка В. була звинувачена у вбивстві своєї 2-х річної дочки. Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги виділив адвоката А. для захисту її прав. Адвокат А. дізнавшись про свою підзахисну, відмовилася її захищати з причини, що вона сама мати і захищати жінку, яка умисно вбила свою дитину - не буде, та і не зможе.

Дайте відповіді на такі запитання:

1. Чи має право адвокат який надає безоплатну вторинну правову допомогу відмовитись від захисту? Якщо так, то на яких підставах?

2. Які дії має вчинити Центр з надання безоплатної правової допомоги, якщо сталася така відмова?

Рекомендована література:

Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 року № 3460-VI / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 51, ст. 577.

План заходів щодо розвитку системи надання безоплатної правової допомоги. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/news/46592>.

Положення про комісію з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правової допомоги, затв. Рішенням №27 Ради адвокатів України від 17 грудня 2012 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unba.org.ua/akts-naau/category/18-pologennya.html>

Положення про Комітет з питань безоплатної правової допомоги. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/2015.07.21-pologennya-74.pdf>

Положення про Вищу ревізійну комісію адвокатури: затверджено установчим з'їздом адвокатів України 17 листопада 2012 року // Український адвокат. – 2013. – № 9-10. – С. 32-38.

Статут недержавної некомерційної професійної організації “Національна асоціація адвокатів України”: затверджений рішенням Установчого з'їзду адвокатів України від 17.11.2012 р. // Український адвокат. – 2014. – № 1-2. – С. 19-30.

Про надання роз'яснень практичних питань реалізації Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” щодо організаційних форм

адвокатської діяльності: рішення Ради адвокатів України № 71 від 4-5 липня 2014 р. // Український адвокат. – 2014. – № 11-12. – С. 28-29.

Про надання роз'яснень щодо можливості адвокатів, які зареєстровані в одному адвокатському об'єднанні, здійснювати захист різних за процесуальним статусом осіб: додаток 1 до рішення Ради адвокатів України № 246 від 19 листопада 2013 р. // Український адвокат. – 2014. – № 3. – С. 30-31.

Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б. Вільчик. – Харків: Право, – 2015. – 400 с.

Вільчик Т.Б. Напрями адаптації законодавства, що регулює надання безоплатної правничої допомоги в Україні, до європейських стандартів // Право України. – № 12. – 2016. – С. 29-36.

Вільчик Т. Б. Критерії оцінки права на субсидовану допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу / Т. Б. Вільчик // Журнал східноєвропейського права. - 2015. - № 21. - С. 48-56. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2015_21_9

Іванцова. А. В. Поняття безоплатної правової допомоги в Україні та за кордоном. / А. В. Іванцова // Часопис академії адвокатури в Україні, 2015. - № 3. – с. 194-201.

Іванцова. А. В. Підвищення кваліфікації адвокатів, як запорука надання якісної правової допомоги. Міжнародно-правовий досвід / А.В. Іванцова // Право України № 12/2016.- С.37-43

Тема № 3. Адвокат у Європейському Суді з прав людини

Питання:

1. Правові засади захисту прав людини та основоположних свобод у Європейському суді з прав людини. Право на справедливий судовий розгляд.

2. Правовий статус адвоката у Європейському Суді з прав людини та гарантії його діяльності.

3. Підстави для звернення до Європейського суду з прав людини: практика Суду і особливості українського законодавства.

4. Організація роботи адвоката на стадії подання скарги до Європейського Суду з прав людини. Обставини особи (*ratione personae*). Умова про обґрунтованість скарги.

5. Організація роботи адвоката на стадії підготовки та обміну змагальними листами і документами з Європейським судом з прав людини.

6. Організація роботи адвоката на стадії розгляду справи Європейським Судом з прав людини.

7. Особливості доказової діяльності адвоката у Європейському Суді з прав людини.

8. Виступ адвоката у відкритих слуханнях справи в Європейському суді з прав людини.

9. Організація роботи адвоката на стадії виконання рішень Європейського суду з прав людини.

Рекомендована література:

Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод: Прийнята 4 листоп. 1950 р. Переклад в ред. від 13.05.04 р. // www.rada.gov.ua.

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лют. 2006 р. 11 Офіційний вісник України. - 2006.- № 12.-Ст . 792.

Гончаренко С. Професійні права адвоката і гарантії адвокатської діяльності у контексті прецедентного права Європейського суду з прав людини // Адвокат. - 2005.- № 7.

Караман І.В., Козіна В.В. Європейський суд з прав людини, Європейська конвенція з прав людини та індивідуальні заяви: перше знайомство. – К.: ВАІТЕ, 2015. – 136 с.

Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б. Вільчик. – Харків: Право,– 2015. – 400 с.

Капинус Н. И. Участие адвоката в подготовке и рассмотрении дел Европейским судом по правам человека // Адвокатская практика. - 2005. - № 5. 4. Регламент Європейського суду з прав людини: Прийнятий 4 листоп. 1998 р. (в ред. від 01.11.2003 р.) // www.echr.coe.int.

Сонькин Н. Б. Адвокат в Европейском суде по правам человека: Информ.- метод. материалы и коммент. - М.: Юрлитинформ, 2004.

Практичний посібник щодо прийнятості заяв до ЄСПЛ.- Режим доступу: https://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_UKR.pdf

Іванцова А.В. Правове становище адвоката у Європейському суді з прав людини. – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12425/1/Ivancova_237-240.pdf

Гловацький І. Ю. Адвокатура зарубіжних країн (Англія, Німеччина, 35 Франція): навч. практич. посібник. / І. Ю. Гловацький. – К.: Атіка, 2007. – 588 с.

Молдован А.В. Забезпечення обвинуваченому права на захист у кримінальному процесі Федеративної Республіки Німеччини та України (порівняльно-правове дослідження): автореф. дис. на здобут. наук. ступеня канд. юрид. наук / А. В. Молдован – К., 2003.– 22 с.

Федорчук Н.Б., Нор В.Т. Захист прав потерпілих від злочину в англо-американській правовій системі та кримінальному судочинстві України: Монографія. – К., 2009. – 192с.

Костенко А. Як звернутися до ЄСПЛ за захистом права на свободу.

Режим доступу: <https://legalhub.online/sudova-praktyka/yak-zvernutysya-do-yespl-za-zahystom-prava-na-svobodu-rozpovist-advokat-andrij-kristenko/>

Проблемні питання застосування Верховним судом практики ЄСПЛ у податкових спорах. – Режим доступу: <https://alibi.dp.ua>

Порядок звернення до ЄСПЛ.- Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/poryadok-zvernennya-do-evrosudu-z-prav-lyudini>

Українська правнича спільнота активно обговорює свіжий прес-реліз Європейського суду з прав людини, з якого випливає, що українського адвоката Наталію Целовальніченко назавжди позбавлено можливості представляти інтереси заявників у Страсбурзі. – Режим доступу:

<https://www.echr.com.ua/skandal-z-ukra%D1%97nskim-advokatom-u-yespl-divnij-nyuans-na-yakij-majzhe-nixto-ne-zvernuv-uvagi/>

ЄСПЛ дослідив межі допустимої поведінки адвоката у суді.- Юридична газета від 18 лютого 2020. - Режим доступу: <https://yur-gazeta.com/golovna/espl-doslidiv-mezhi-dopustimoyi-povedinki-advokata-u-sudi.html>

Дроздов О. Аналіз правових позицій ЄСПЛ, які можуть бути використані у 2019 році для вдосконалення процесуального законодавства.- Режим доступу:

<https://protocol.ua/ua/analiz-pravovih-pozitsiy-espl-yaki-mogut-buti-vikoristani-u-2019-rotsi-dlya-vdoskonalennya-protseusualnogo-zakonodavstva/>

Огляд практики Європейського суду з прав людини за 2019 рік. – Режим доступу: <https://unba.org.ua/news/5569-advokati-naau-spil-no-z-suddyami-verhovnogo-sudu-proveli-analitiku-sprav-espl-za-2019-rik.html>

ЄСПЛ. Український аспект. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/echr.com.ua/>

Справа Круглов та ін. проти Росії. - Режим доступу: https://unba.org.ua/assets/uploads/a982ddc93831e289f7d4_file.pdf

Справа «Моріс проти Франції» (Morice v. France, №29369/10). – режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1431638048>

Справа «Делі проти Республіки Молдова» (заява № 42010/06), передає інформаційний ресурс «ECHR.Ukrainian Aspect». – Режим доступу: <https://www.echr.com.ua/translation/sprava-deli-proti-moldovi/>

Справа Чеферин проти Словенії (ČEFERIN v. SLOVENIA, no. 40975/08), Режим доступу: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-180286%22%5D%7D>

Справа Молдавська проти України (Заява № 43464/18). – Режим доступу: https://unba.org.ua/assets/uploads/b7ba50237b9eda679ab7_file.pdf

Інтернет-ресурси:

Офіційний портал Верховної ради України - <http://rada.gov.ua>

Сайт судової влади України - <http://court.gov.ua>

Єдиний державний реєстр судових рішень - <http://reyestr.court.gov.ua>

Сайт Міністерства юстиції України - <https://minjust.gov.ua>

Сайт Ради адвокатів України - <http://radaadvokativ.org.ua/>

Сайт Національної асоціації адвокатів України - <http://unba.org.ua/akts-naau>

Сайт Ради Європи - <http://www.coe.kiev.ua>

Рада асоціацій адвокатів та товариств юристів Європи - <http://www.ccbe.eu>

Проект ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції» - <http://www.justicereformukraine.eu/uk/>

Міжнародна асоціація адвокатів - <http://www.ibanet.org>

Матеріали з'їздів адвокатів України - <http://unba.org.ua/news/category/41-materialy-zjizdiv.html>

Офіційний сайт Київської міської кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури – <http://kmdka.com>

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – <http://nbuv.gov.ua>

Національна парламентська бібліотека України, каталог книжкових та спеціальних видань – <http://catalogue.nplu.org>

Критеріями оцінювання знань та вмінь студентів по навчальній дисципліні Теорія адвокатури протягом ПК (поточного контролю) для подальшої здачі іспиту з урахування змішаної форми навчання є:

Вид активності	Зміст активності	Кількість видів	Кількість балів за вид	Всього (в балах)
Основні				
Присутність на заняттях	Фізична присутність на КОЖНОМУ занятті	13	0,5	8
Відповіді на заняттях	Розкриття питань плану, відповіді на додаткові запитання викладача	13	до 2	до 26-ти
Контрольне тестування	Після Модулів 1 та 2 за допомогою платформи MOODLE та навчального електронного інформаційного комплексу (НЕІК)	2	до 5	до 10-ти
Додаткові				
Презентація	Доповідь (виступ на задану тему на практичному (семінарському) занятті) з презентацією за допомогою технічних засобів	1	До 16	16
Тези наукової доповіді	Виступ із доповіддю на конференції будь-якого рівня та (або) опублікування тез доповіді	1	До 18	18

Наукова стаття	Наукове дослідження певного питання за тематикою навчальної дисципліни у співавторстві викладачем подальшим опублікуванням спеціалізованому виданні	1	До 20	20
Робота з науковою літературою	Анотування або рецензування наукових статей, монографій за темами курсу (до трьох статей або однієї монографії)	2	До 8 балів за статтю	16
Складання кросворду	Складання кросворду з юридичних термінів за темами курсу (не менше трьох тем та не менше тридцяти термінів)	2	До 8	16
Складання тестів	Підготовка тестових питань за темами курсу (не менше трьох тем та не менше тридцяти питань або одна тема двадцять питань з чотирма варіантами відповідей)	2	До 8	16
Складання фабул	Підготовка фабул за темами курсу (не менше двох тем та не менше двох практичних ситуацій)	2	До 2	16
Участь у роботі студентського гуртка	Виступ з доповіддю на засіданні гуртка, участь у обговореннях (не менше одного виступу та активна участь у роботі гуртку та в обговореннях)	1	До 2	До 16

Пояснення:

Максимальна кількість балів за результатами практичних занять – 60.
Мінімальна кількість балів – 25.

Основні види активності дають студенту можливість набрати мінімальні бали, необхідні для складання іспиту, а також максимальні. Вони є обов'язковими для всіх студентів.

Додаткові види активності дають можливість за необхідності добрати бали і відповідають індивідуальній роботі (яка загалом оцінюється до 16 балів). Додаткові види застосовуються як альтернативні за бажанням студента і узгодженням з викладачем. Можливе обрання **лише одного** додаткового виду активності.

Різні види активності доповнюють одне одного, за рахунок чого у студента може бути певний «запас балів». За рахунок одного виду активності студент компенсує недоодержані за іншим видом.

Відповіді на заняттях передбачають розкриття питань по темі курсу, вирішення практичних завдань, доповнення. Залежно від обсягу та якості відповіді їх можна оцінювати до 2 балів за заняття.

Контрольні завдання здійснюються у формі відкритого тесту, який полягає у наданні розгорнутої письмової відповіді на поставлене проблемне питання з теми курсу.

Написання і опублікування тез передбачає підготовку тез наукової доповіді і їх опублікування у збірнику певної студентської наукової конференції, а також виступ на ній (за можливості) з тематики, що входить до предмета навчальної дисципліни. Тематика тез та конференція, на яку вони будуть подані, визначаються студентом за погодженням з викладачем (науковим керівником).

Опублікування наукової статті передбачає підготовку, рецензування та опублікування наукової статті з теми, що входить до даної дисципліни в будь-якому виданні правничого спрямування.

Робота з науковою літературою передбачає ознайомлення студентів з додатковою науковою літературою по тематиці навчальної дисципліни, а також її анотування (рецензування). Може включати вивчення наукових статей або монографій. Анотація (рецензія) складається окремо на кожну статтю обсягом 1,5-2 стор., на монографію – 5 стор.

Перелік статей (монографій) визначається студентом за погодженням з викладачем. Складання тестів передбачає підготовку студентами тестових завдань з тематики курсу (яка визначається студентами за погодженням з викладачем).

Кожний тест, належним чином складений і оформлений (питання і 4 варіанти відповіді, одна з яких є правильною). Тести мають бути оригінальними і не повинні дублювати питання, розроблені кафедрою.

Складання фабул (задач) передбачає самостійну розробку студентами практичних завдань по темах курсу. Задача має включати формулювання практичної ситуації та постановку питань до неї. Оцінюється оригінальність задачі, її змістовність, проблемність питань, на які вона розрахована.

Розробка схем, таблиць передбачає схематичне представлення матеріалу по темах курсу у виді схем, таблиць, діаграм. Кожній схемі відповідає певне

питання курсу. Оцінюється оригінальність, логічність, системність складання схеми.

Розробка презентації передбачає представлення за допомогою аудіовізуальних технічних засобів (ноутбук, проектор тощо) розробок студента з окремих питань або тем курсу. Об'єднує елементи наукової доповіді та складання схем і таблиць. Одна презентація повинна містити не менше 7 елементів, і оцінюється до 16 балів. Оцінюється оригінальність презентації, рівень її технічної підтримки, повнота і змістовність викладення матеріалу.

Підсумковий бал за результатами поточного контролю (ПК) обчислюється під час останнього практичного заняття відповідного семестру.

Результати ПК знань студентів своєчасно вносяться до журналу обліку роботи викладача та регулярно оприлюднюються в академічній групі (особисто студенту за його запитом).

У разі невиконання завдань поточного контролю (ПК) (мається на увазі пропущене заняття, а також заняття, на якому студент не відповідав) з об'єктивних причин студенти мають право на ліквідацію заборгованості. Час та порядок складання усно заборгованостей визначається кафедрою за допомогою графіку чергувань викладачів. Також передбачено відпрацювання пропущених занять письмово у вигляді есе по відповідній темі, вирішення практичних задач до теми або проходження тесту до відповідного блоку за допомогою платформи MOODLE та навчального електронного інформаційного комплексу (НЕІК).

Листування між суб'єктами освітнього процесу здійснюється шляхом використання електронних поштових скриньок, зареєстрованих із доменним ім'ям Університету @nlu.edu.ua